

THE DUTCH DICKENSIAN

Volume XXXIII, winter 2013, No 82.

**The Dutch Dickensian is een uitgave van
The Haarlem Branch of the Dickens Fellowship**

ISSN 0167-8388

Colofon

The Dutch Dickensian is het officiële tijdschrift van The Haarlem Branch.

The Haarlem Branch opgericht in 1956, is Branch 142 van The Dickens Fellowship.

Bestuur:

President: M. David

Secretaris: P. de Groot

Penningmeester: D. Kooiman

Secretariaat van de Haarlem Branch:

Mr. P. de Groot, Kanaaldijk 81, 1454 AC, Watergang.

E-mail: circumlocution-office@xs4all.nl

De contributie voor lidmaatschap van de Haarlem Branch bedraagt €30,- ; een familie lidmaatschap bedraagt €40,-.

Bank: ABN-AMRO AMSTERDAM

Rek. nr. 40.7745.173

t.g.v. THE DICKENS FELLOWSHIP

Het verenigingsjaar loopt van 1 januari tot en met 31 december.

Redactie van The Dutch Dickensian:

K.V. Boschma

C.A. Klok

A.A. de Landtsheer

Redactie adres:

A.A. de Landtsheer

Dikbosstraat 34

7814XN (Weerdinge) Emmen

email: aaadel@wxs.nl

Vervolg op de andere binnenzijde van de omslag

Inhoudsopgave van Volume XXXIII, nr. 82, winter 2013.

Blz.

- 102- Van de redactie.
- 103- Een verzoek vanuit het Noorden.
- 103- Van de president.
- 105- Verslag van de 237ste vergadering, Pieter de Groot.
- 111- The Great Charles Dickens Scandal, by Michael Slater, Karla Boschma.
- 114- Dickens en Griekenland, Kees Klok.
- 116- Dickens en (IJs)hockey, Marijke Drost.
- 120- Vanuit de eerste helft van de negentiende eeuw,
een levendige groet van de nog jonge Dickens:
Sketches by Boz!, Nolly Bouwens - de Beer.
- 131- Sketches by Boz, Paul Ferdinandusse.
- 138- 'Honest Labour Bears a Lovely Face', Liesbeth van Aalst.
A.J. Munby: De schoonheid van het Lastdier
- 144- The Guardian Dickens Walk deel 5.
- 147- Uncle Charlie en Martin Chuzzlewit, Karla Boschma.

Een overzicht van eerdere publicaties in The Dutch Dickensian kunt u vinden op:
<http://users.bart.nl/-edaalen/DF-Haarlem-branch/home.htm>

Van de redactie

Het is met gepaste trots en dank aan de penningmeester, dat uw redactie het derde nummer van 2013 presenteert. Natuurlijk heeft zij wel moeten beloven daar geen gewoonte van te maken en dat ook ruimhartig toegezegd, maar als het nodig is dan doen we het ook. Yes, we can! Om het maar eens op een andere manier te zeggen. Niet dat dit betekent dat u vanaf nu Amerikaanse toestanden in het redactie-lokaal mag verwachten. Nee, wij houden ons na lezing van *Martin*

Chuzzlewit en *The American Notes for General Publication* verre van de gewoontes van die nog zo jonge republiek. Onze redactie bestaat gelukkig niet uit lieden als generaal Diver en zijn oorlogscorrespondent Jefferson Brick.

De bijdragen van de leden over ons Book of Study staan nog voor de afsluiting van dit jaar allemaal in *The Dutch Dickensian* en dat is toch wel het minste dat u van ons mag verwachten.

Daarnaast komt u ook heel wat te weten over een wel heel bijzondere Victoriaan: A.J. Mundy die ons een kant van deze samenleving laat zien, die we niet vaak tegen komen. Mocht u het nieuwe boek van onze gast Michael Slater nog niet in huis hebben, een redactielid heeft het al voor u gelezen en de bespreking staat in dit nummer.

Dan vindt u hier ook de laatste aflevering van *The Guardian Walks*. Eigenlijk is het geen wandeling, maar een beschrijving van het geboortehuis van Dickens in Portsmouth, dat nu als museum in gebruik is. Mocht u besluiten op basis daarvan onmiddellijk naar Portsmouth af te reizen, let u dan wel even op de openingstijden.

Er is nu weer lucht op de redactie, de planken zijn nog niet leeg, maar er is weer ruimte voor nieuw materiaal. Dus wachten we gespannen af wat de komende maanden door de post zowel in onze virtuele- als onze reëel bestaande brievenbus zal worden gegooid.

De redacteuren zijn ook nieuwsgierig naar het studieboek dat het bestuur het komend jaar aan ons zal voorstellen zodat wij weer een stroom aan nieuwe bijdragen kunnen verwachten. Wat dat betreft zijn we op alles voorbereid.

Tot slot is er nog een punt waar de hoofdredacteur u op wilt wijzen. Tijdens de

oktober-bijeenkomst in Kraantje Lek werd door een aantal leden de vraag gesteld of het misschien mogelijk was om het postabonnement van The Dutch Dickensian weer in ere te herstellen. Naar verluid heeft, na een stormachtig verlopen vergadering binnen het bestuur van de branch, dit de secretaris doen besluiten om persoonlijk met u over de kosten daarvan te onderhandelen. Zoals u ziet, dit is weer een voorbeeld van het democratische gehalte van onze club. Men vraagt en het bestuur draait er voor op!

Een verzoek vanuit het Noorden.

Uw redacteur was laatst weer eens op bezoek bij Marli Vroom de weduwe van Ton Vroom.

Zij heeft inmiddels de stap gezet om de uitgebreide bibliotheek van Ton van de hand te doen. Een groot aantal boeken en illustraties waarvan er heel wat interessant zijn voor Dickensians heeft zij op het internet gezet. Daaronder bevindt zich nogal wat antiquarisch materiaal, dus de moeite van het bekijken waard. Zij heeft mij nu gevraagd om dit aan de leden van de Haarlem Branch door te geven.

De site waarop de boeken en afbeeldingen te vinden zijn is die van **boekwinkeltjes** onder de vermelding **Barenborg**:

<http://www.boekwinkeltjes.nl/bwzoeken.php?bwID=19118>

Van de president

Terwijl u dit leest is Sinterklaas met zijn Zwarte Pieten al weer terug naar Spanje, vastbesloten nimmer meer een voet in de klei van dit land te zetten. Zijn trouwe helpers zijn inmiddels vernederd tot het bot, 21ste-eeuwse slaven die slechts dienen tot het vermaeck van de blanke medemens. De burgemeester van Amsterdam had het ultieme poldercompromis: een Zwarte Piet zonder oorbel.

Mijn gedachten gingen onwillekeurig naar Dickens (als altijd) en naar Martin Chuzzlewit (in het bijzonder). In hoofdstuk 21 nemen Martin Chuzzlewit en Mark

Tapley een trein die hen wegvoert van New York. Dickens neemt de gelegenheid te baat om de trein te beschrijven:

‘There were three great caravans or cars attached. The ladies' car, the gentlemen's car, and the car for negroes; the latter painted black, as an appropriate compliment to its company. Martin and Mark Tapley were in the first, as it was the most comfortable; and, being far from full, received other gentlemen who, like them, were unblessed by the society of ladies of their own.’

Met deze simpele zinnestukjes bewijst Dickens boven de hele Zwarte Pieten discussie te staan en foilloos de angel te benoemen zonder in een moreel vacuüm te zakken. En daarom is Dickens ook in 2014 weer helemaal een schrijver van onze tijd.

Ik wens u allen een mooi en smakelijk kerstfeest en een goed 2014. En liever nog citeer ik Hem nog maar eens:

‘Happy, happy Christmas, that can win us back to the delusions of our childhood days, recall to the old man the pleasures of his youth, and transport the traveller back to his own fireside and quiet home!’

Moge u allen aan het huiselijke haardvuur genieten.

IF,

Martijn David

Verslag van de 237ste vergadering van The Dickens Fellowship Haarlem Branch.

door Pieter de Groot

In een slagvaardig Kraantje Lek verzamelden zich 24 leden. De president heet allen welkom en spreekt van een overweldigende opkomst. Met genoegen constateert hij dat de harde kern in ruime mate vertegenwoordigd is.

Hij memoreert ons lid mevrouw Vonkeman die onlangs is overleden.

De secretaris heeft niets te zeggen en de penningmeester is niet aanwezig.

Maar de editor wel en meldt dat weer een nieuw nummer van The Dutch Dickensian is verschenen. Het tweede nummer dit jaar, maar hij wil meer, hij wil graag drie nummers per jaar uitgeven. Want thuis wordt geklaagd dat er grote hoeveelheden kopij de gang blokkeren. Vanuit de zaal laten de leden aanmoedigingen horen maar het bestuur kijkt zuinig.

Dan ontdekt de president een nieuw lid, de heer Engelsma, die ingeklemd tussen de Groninger maffia achter in de zaal zit. In het schemerduister en buiten het gehoor van het bestuur wordt door de heer Lokin een vraag gesteld waarop het juiste antwoord Spenlow moet zijn.

Waarna de president het woord geeft aan de spreker voor deze middag, professor Dekkers. Dit onderwerp, zo stelt hij, ligt hem na aan het hart. Hij is blij te mogen spreken voor een gretig gehoor en niet voor een groep studenten die net het bed uit is. Hij kan zich nog levendig herinneren eerder voor ons een lezing te hebben gehouden, maar toen was hij, naar eigen zeggen, nog een jeugdige onbezonnene. Hij gaat het vandaag hebben over de ontvangst van Dickens in Nederland. Dat is misschien wat vreemd, want spreker is zelf geen Neerlandicus maar wel een goed lobbyist want hij kreeg van de uitgever van het boek "The Reception of Dickens in Europe", de opdracht het Nederlandse gedeelte voor zijn rekening te nemen. De twee kloeke delen kosten maar liefst 152 ponden, maar dan heb je ook wat.

De ontvangst van Dickens in Nederland kan je breed zien, zo meent Dekkers. Het

gaat niet alleen om de boeken maar ook om films, toneelbewerkingen, etc. Ook deze middag is weer een soort ontvangst van Dickens. Hij gaat daarna in op de vertalingen, die volgens hem soms ware kunstwerkjes zijn. Als we helemaal aan het begin beginnen dan zien we in 1837 in het tijdschrift *De Gids* van Johannes Potgieter het verhaal over Gabriel Grub, "The Goblins that stole a Sexton". Dat was dus al een jaar nadat het origineel verscheen.

Twee zaken zijn spreker daarbij opgevallen; ten eerste was dit een Kerstverhaal en is Dickens hier in Nederland nooit meer echt losgekomen van dat Kerst imago en ten tweede werd de vertaling gekneed in de traditie van het tijdschrift *De Gids*. Potgieter wilde een "no nonsense" Dickens, maar dat was Dickens nu eenmaal niet dus paste Potgieter Dickens maar aan voor zijn tijdschrift. Spreker heeft hier voorbeelden van, waarvoor hij put uit artikelen van ons voormalig lid mevrouw Agnes Zwanenveld. Potgieter zette Dickens weg als plat en grotesk.

Dekkers gaat hierna in op het vertalen want daar was het nodige aan te verdienen en de Hollandse handelsgeest verloochende zich ook hier niet. Onder meer Het Leeskabinet zat er boven op. Van het eerste deel van *Nicolas Nickleby*, dat op 31 maart 1838 in Engeland verscheen, verscheen hier al een vertaling in augustus 1838. Dat was de officiële uitgave, maar andere Nederlandse uitgevers, die de rechten niet verworven hadden, drukten zonder scrupules illegaal delen in hun eigen tijdschriften af. Spreker noemt als voorbeeld uitgever Freijlink. Want Dickens had een hoge marktwaarde voor uitgevers.

Een bekende vertaler van Dickens was Mensink, maar van hem hebben wij geen echt beeld, behalve dan dat hij leraar Engels was. De vertalingen, vooral die van de gebroeders Cohen werden gekenmerkt door veel illustraties.

Dekkers denkt dat Dickens hier in die eerste tijd een bepaalde populariteit had omdat hij een schrijver was die over het werkelijke leven schreef en ook aansloot bij de Protestantse waarden van die tijd. Daarna werd het minder, vooral door de recensies van Busken Huet die vaak citeerde uit de biografie van Forster uit 1872. Hij stampte Dickens de grond in als ware hij een heipaal. Dickens legde het daarna al gauw af tegen onder meer Thackery. Tot 1940, toen hadden de critici wel genoeg van Dickens, maar de lezers niet. Een initiatief van Godfried Bomans om de complete Dickens bij Spectrum te laten verschijnen bleek na de oorlog een groot succes.

Alleen al de Pickwick Papers, vertaald door Bomans zelf, haalde binnen een jaar een oplage van 50.000. Ook spreker werd gegrepen door de Spectrum uitgaven die hij op 13 jarige leeftijd begon te lezen. Bomans speelde dus een belangrijke rol bij de herintroductie van Dickens in Nederland. Dekkers noemt daarna Maarten 't Hart die vond dat Dickens veel invloed heeft gehad op schrijvers in Nederland. Maar aan de andere kant, Dickens is hier nooit echt een kracht geworden. Misschien vorig jaar dan wat meer, vanwege het feit dat hij 200 jaar geleden geboren werd. Hoewel er natuurlijk ook evenementen in Nederland zijn als het Dickens Festijn in Deventer. Werd er maar meer vertaald, zo sluit spreker zijn lezing af, en laten we nooit mopperen over vertalingen, laten we blij zijn met acties als recentelijk de serie van Het Kruidvat.

De president dankt de spreker en biedt Het Boek aan. Waarna er vragen en opmerkingen zijn.

De heer Van Kessel vraagt of spreker de Pickwick Papers eigenlijk alleen voor mannen geschikt vindt. Spreker voelt zich op dun ijs en antwoordt ontwijkend.

Waarop mevrouw Lokin het heeft over de geschiktheid van vrouwen als rechter.

De heer De Landtsheer vraagt of er navolgers van Dickens in Nederland zijn aan te wijzen. Spreker denkt aan Cremers en Bomans en een beetje aan Beets.

De president vult dit rijtje aan met Bob den Uyl.

De heer Lokin vindt dat Maarten 't Hart een beetje teveel op de details let, het is een beetje een zeur, een echte Protestant.

De heer Kabel zegt het boek wel te willen kopen maar niet nadat spreker iets heeft gezegd over hoe de ontvangst van Dickens elders verliep in Europa.

Spreker vat het als volgt krachtig samen:

In het Noorden was er kritiek, men vond dat hij teveel humor had en te weinig serieus was.

In het Oosten was hij een volksheld die het opnam voor de arbeiders.

In het Zuiden was er veel waardering voor het groteske in zijn werk.

Waarna wij aan tafel gaan:

De president vindt dat wij de doelstellingen van Dickens niet hebben bereikt. Niemand begrijpt waar hij het over heeft. Daarop gaat hij verder over de Dickens

film van Nico Andriessen en Godfried Bomans.

Waarna de heer Kabel het woord neemt. Hij spreekt over films en bruikleenovereenkomsten en kijkt daarbij naar de secretaris maar die weet nooit ergens iets van.

Dan verrijst de penningmeester. Hij herinnert zich dat ons overleden lid mevrouw Vonkeman voor ons een lezing hield over "De kracht van het marginale in de romans van Dickens". (op 4 maart 2004 in Kraantje Lek). Deze lezing was gebaseerd op haar master scriptie Engels. (cum laude in Leiden) en ging voornamelijk over een passage in Martin Chuzzlewit waarin de figuur van Tamaroo voor komt. She had nothing fiery about her, except an occasional attack of that fire that is called St. Anthony's. She was chiefly remarkable for a total absence of all comprehension upon every subject whatever ... and when despatched to the post-office with letters, had been seen frequently endeavouring to insinuate them into casual chinks in private doors, under the delusion that any door with a hole in it would answer the purpose.

Als dan het tafelgesprek weer eens uitkomt bij het ledenwerven merkt de heer Van Kessel op dat er onder geen beding jongeren binnengehaald moeten worden omdat dat nog altijd het oude adagium geldt: hoe minder zielen hoe meer vreugd.

Hierin wordt hij bijgevalen door de heer Lokin die stelt dat een mens kan niet oppervlakkig genoeg kan zijn.

Waarop de president de bijeenkomst besluit met de opmerking dat diepgang alleen maar leidt tot lichamelijk ongemak en verantwoordelijk is voor de helft van de criminaliteit in dit land.

Herhaalde Mededelingen:

- De contributie bedraagt € 30,- per lid en € 40,- voor een paar.
- U kunt uw bijdragen voor The Dutch Dickensian blijven sturen naar aadel@wxs.nl
- Het is mogelijk The Dutch Dickensian per post te ontvangen. Meldt u zich tot uw secretaris met wie over de kosten hiervan onderhandeld kan worden.
- Een abonnement op The Dickensian geeft ook toegang tot het archief. U heeft dan inzage in alle nummers vanaf 1905. Formulieren via de website van The Dickens Fellowship of verkrijgbaar via uw secretaris.

- De website van de Haarlem Branch is bereikbaar via het volgende adres:

<http://users.bart.nl/~edaalen/DF-Haarlem-branch/home.htm> Daarop zijn er links te vinden naar onder meer The Dickens Journals on line en The Dutch Dickensians on line.

Ook dit jaar dringt Robert J. Elisberg zich op om zijn A Christmas Carol 2; the return of Scrooge aan ons te slijten, en ook denkt ene John Greenleaf van kom, de Kerst nadert, die 65.000 dollar voor mijn Christmas Carol productie krijg ik in deze tijd wel los. Sweet dreams.

Dan ontvingen wij nog een mail van de heer Marcel Koenders die ons belangeloos wenste te wijzen op een website waar gesproken boeken gratis zijn te downloaden. Waaronder een complete Dickens. Beschikbaar via onderstaande links:

http://archive.org/search.php?query=charles%20dickens%20marcel%20OR%20bart%20AND%20collection%3Aaudio_bookpoetry

http://archive.org/search.php?query=charles%20dickens%20marcel%20AND%20collection%3Aaudio_bookpoetry

Conferenties (informatie bij uw secretaris of the website):

In 2014 is de Annual Conference in Chicago, en wel van 16 juli t/m 21 juli. Er is inmiddels een “tentative schedule” beschikbaar. U kunt dit en andere informatie opzoeken op: www.chicagodickensfellowship.org/conference.html

In 2015 is de Annual Conference in Bristol en in 2016 in Aberdeen.

Maar er is meer (er is altijd meer lijkt het wel); hieronder de agenda voor 2013 die Doughty Street opstuurde (voor als u in London bent):

*Saturday 16th November: Illustrating Dickens

*Saturday 7th December: Christmas Supper

London Calling:

In laatste The Dickensian onder meer het laatste supplement van “The Letters of Charles Dickens” (in het vervolg zijn deze in te zien op de website van The Dickens Fellowship), maar ook weer zeer lezenswaardige artikelen. Louis James vraagt zich

af wat er toch met Compeyson is gebeurd, is hij wel verdronken; ja bewijs dat maar eens. John Bowen zoekt naar een relatie tussen Barnaby Rudge en de in 1838 gevoerde Battle of Bossenden Wood en David Chandler schrijft over “Singing Dickens; Musical Theatre Adaptions”.

Brandy – give us Brandy

The Doctors say it's good

When it's on the Table handy

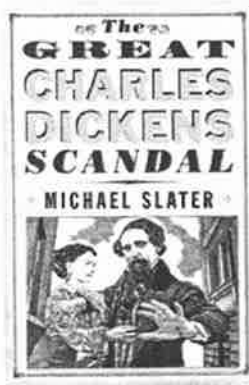
Drink it all I'm sure you would

Maar er is meer, veel meer, de gids van Gad's Hill Place is momenteel bezig met het bestuderen van de Victoriaanse brievenbus en een voormalig bejaardenhuis, dat staat op de plaatst waar ooit eens een hotel heeft gestaan dat een keer door Dickens werd bezocht, staat te koop. Inderdaad, het gaat om de details, ik kan het niet vaak genoeg zeggen.

En dan was er weer een vergadering van de Dickens Fellowship Council waar uw secretaris, met een verbeterheid een beter doel waardig, een stoel in beslag neemt. De weinig populaire voorzitter bevestigde deze status door meteen op te merken dat er veel geld in kas is en dat de secretaris spoorlags naar Gad's Hill dient te gaan want daar zou een bodemloze put staan opgesteld. De secretaris trok een wenkbrauw op en informeerde: “why me?”. Ik ging er eens goed voor zitten want de volgende opmerking van de voorzitter betrof het afschaffen van de roll-call van Branches. Maar nadat dit ook al niets opleverde hadden we daarna geen kind meer aan hem. De nieuwe penningmeester vertelde uitgebreid hoe hij er maar niet in slaagt enig gehoor te krijgen bij de bank. Als Arthur Clennam in het Circumlocution Office wordt hij van het kastje naar de muur gestuurd. De secretaris meldde dat Mr. Dick's Kite in het vervolg op de website van de Fellowship is te vinden. Ook moet er nog een plaats voor het archief van de Fellowship worden gevonden. Het museum lijkt mij de juiste plaats want een aantal ruimtes zijn niet of nauwelijks gevuld. Tot slot gaven we charters aan de nieuwste Branches: Aberdeen en Carrara (Italie). De Aberdeen Branch bestaat uit Paul Schlicke en de Italianen hadden foto's opgestuurd waarop ze zo serieus keken dat je er bang van werd. Vooruit maar weer.

The Great Charles Dickens Scandal, by Michael Slater

door Karla Boschma

Kijk, toen was ik meteen verkocht. Dickens, altijd interessant, schandaal, niets mis mee, en Michael Slater, dus een goed leesbaar en gedegen boek...

Het schandaal in kwestie kennen we allemaal, Dickens en Ellen Ternan, in mijn beginjaren in de Fellowship, eind 70er jaren, nog wel eens aangeduid als "dat mens". Daarnaast waren er nog wel leden te vinden die in de platonische liefde van die twee geloofden

Tja, Dickens, een nog goed-uitziende, succesvolle 40er, met een vrouw die op de foto's ook zijn moeder zou kunnen zijn. Die heeft zich wel erg laten gaan, vond ik toen, nu, vele jaren en een paar kledingmaten verder, weet ik dat de tijd niet iedereen fraai op doet drogen, al zullen al die zwangerschappen ook niet geholpen hebben. Feit is dat wat misschien in het begin geen echt slecht huwelijk was, ergens in de 1850's voor Dickens niet meer werkte. Dat Catherine dat anders zag, is een verschijnsel dat we uit menige (v)chtscheiding kennen.

In die periode werd Dickens steeds ontevredener en onrustiger, begint toneel te spelen, en ontmoet Ellen Ternan, en de rest zou geschiedenis moeten zijn, ook in victoriaans Engeland werd grootscheeps vreemdgegaan, met de latere Edward VII voorop.

Maar ja, zoals Kathryn Hughes zei, geciteerd door Slater, het effect 'upon the public mind would be like finding that Father Christmas has been to a brothel'. Iets waar ik persoonlijk niet van wakker zou liggen, gun die man ook wat, die rendieren zijn ook niet alles, maar ja dit is de 21e eeuw en, misschien belangrijker, wij zijn van het continent...

Kathryn Hughes

Vaak wordt geroepen dat het dom was van Dickens om het publiek in te lichten over zijn scheiding van tafel en bed, maar dan onderschatten wij hem, denk ik. Hij wist wat zijn imago was, en hij wist wat de schade kon zijn... Kortom, hij moet knap wanhopig en ongelukkig zijn geweest om de stappen te nemen die hij nam. Op middelbare leeftijd was hij omgeven door meer mensen dan ooit die afhankelijk van hem waren, zijn kinderen gaven hem weinig reden tot optimisme. Mensen zijn om minder doorgebrand

Omgeven door libertijnse vrienden als Wilkie Collins moet hij zich behoorlijk gevangen gevoeld hebben binnen het mede door hemzelf vormgegeven victoriaanse ideaalbeeld.

Did they or didn't they? Michael Slater geeft een goed overzicht van de feiten, en vooral van de historiografie. Wat was wanneer bekend, en hoe? Wie beweerde wat, en op welke gronden, tot in detail en geeft ons daarmee de kans om alles nog eens goed te overwegen. Was er een verhouding, ongetwijfeld, Dickens onderhield Ellen tot zijn dood. Was die seksueel, het lijkt voor ons 21e eeuwers onvermijdelijk. Was er een kind? Dickens' kinderen Kate en Henry dachten van wel, maar in hoeverre waren zij echt op de hoogte?

Interessant is ook om te zien hoe het oorspronkelijke beeld van Ellen Ternan als kil geëxtrapoleerd werd uit de donkerder toon van de late romans en op hoeveel roddels uit de tweede hand ons beeld van haar gebaseerd is. Het beeld van Ellen is nu veel genuanceerder, maar ze blijft een schimmige figuur, die, zo blijkt nu, nog een goed contact met Georgina Hogarth, Mamie en Henry Dickens had.

Dat brengt ons op het vaak al even beroddelde medeslachtoffer van het schandaal, Georgina Hogarth, die er prompt van verdacht werd de oorzaak van de breuk tussen Dickens en haar zus te zijn, zodanig dat er blijkbaar ooit een verklaring van maagdelijkheid nodig was. Menigeen verwijt haar zelfs nu nog dat ze niet voor haar zus koos, maar is dat zo vreemd? In 1858 maakte Georgina al meer dan haar halve leven deel uit van het huishouden, was opgegroeid met haar neefjes en nichtjes aan wie ze altijd toegewijd bleef. Dat ze meer van haar levendige, interessante zwager

hield dan van haar zus, dat ze liever zijn huishouden bleef doen dan bij zus of ouders te gaan wonen op haar 31e, die keuze tussen een saai en rustig bestaan of het opwindende leven op Gads Hil, tja, zouden wij zo anders gekozen hebben? En dan waren er de kinderen, voor wie zij toch al zorgde, om die als liefhebbende tante(en er is nooit ontkend dat zij dat was) achter te laten....

Gladys Storey 1939

Al met al valt voor ons 21e eeuwse de discretie van alle hoofdpersonen op, ook na de dood van Dickens. Ellen had haar reputatie en nieuwe leven te beschermen, de familie die van Dickens. Pas op het eind van haar leven zou dochter Kate de nodige onthullingen gedaan hebben, in gesprekken met Gladys Storey. Onthullingen van een oude dame, die na een lang leven terugkeek, in gesprekken, niet gedictieerd. Geen ideale bron, maar het behoort tot het belangrijkste wat we hebben

Tenzij ooit de briefwisseling tussen Ellen en Charles opduikt, compleet met geboorte aktes van eventuele kinderen enz zal het dus allemaal een raadsel verstopt in een mysterie blijven.

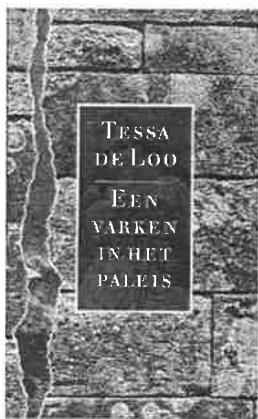
En zo hoort het toch ook? Hij gaf ons zijn fantastische romans, wat gaat het ons verder aan of hij het met Ellen deed of met de 'periwinkles' (actreuteltjes) of met wie dan ook?

Neemt niet weg dat het boek van Slater buitengewoon lezenswaardig is, alle beschikbare feiten worden nog eens nuchter en zonder vooringenomenheid op een rijtje gezet. Een aanrader dus. Al is het lezen van Dickens zelf altijd nog veel aangener. Vanavond maar weer David Copperfield?

Dickens en Griekenland

door Kees Klok

Anders dan Lord Byron heeft Dickens Griekenland nooit bezocht. Hij kwam op zijn reizen naar Zuid-Europa niet verder dan Italië, al was dat, met zijn reiskoets, al een heel eind in die dagen. Toen ik jong was, reisden wij met enige regelmaat naar de familie in Engeland. Eerst met de trein naar Hoek van Holland, om de boot naar Harwich te nemen. Vandaar ging het per trein, tot 1968 was dat nog regelmatig met een stoomtrein, naar Londen. Ik meen Victoria station. Om de volgende trein te nemen, naar Manchester, gingen we dan met een taxi naar Euston station. In de kring van kleine middenstanders en lage ambtenaren waarin ik opgroeide, gold een taxi als een extravaganza, maar in de underground met een gezin en voor zes, zeven weken bagage, dat deden mijn ouders liever niet. In Manchester wachtte ons de plaatselijke boemel naar Newton-le-Willows, toen nog in het hart van de inmiddels verdwenen textielindustrie. Het was een reis 'de wereld uit,' zoals mijn moeder het noemde. In menig opzicht nog niet veel anders dan het reizen in de tijd van Dickens.

Een Grand Tour, een rondreis door Zuid-Europa, in ieder geval naar Italië, hoorde begin negentiende eeuw nog tot de standaardopvoeding van de jonge aristocratie. Lord Byron bezocht op zijn Grand Tour ook Griekenland. Dickens hoorde niet tot de aristocratie, een Grand Tour was voor hem, tot hij succesvol en rijk werd, niet weggelegd. In haar roman *Een varken in het paleis* beschrijft Tessa de Loo op boeiende wijze de reis die zij samen met Griekenlandkenner Daniël Koster maakte in het voetspoor van Byron, toen die in 1809, in gezelschap van John Cam Cobhouse, op bezoek ging bij de beruchte Ali

Pasja van Tepelenë, heerser over een groot deel van Albanië en Noord-Griekenland, tot de Osmaanse sultan hem in 1822 een kopje kleiner liet maken. Zonder gevaar was Byrons reis niet, want het wemelde van de struikrovers op de Balkan. Dat was misschien wel een reden dat Dickens Griekenland nooit bezocht.

Met een gezin loop je niet graag risico's. Toch zou ik graag zijn indrukken van het land hebben gelezen. Wat zou hij hebben gevonden van Athene, dat ten tijde van zijn geboorte weinig meer was dan een schamele nederzetting aan de voet van de Akropolis, die fungeerde als een Osmaans fort. Toen Dickens overleed was Athene uitgegroeid tot de trotse hoofdstad van een onafhankelijk Griekenland, vol neoklassieke gebouwen en paleizen, en nog lang niet de betonwoestijn die het tegenwoordig is. Waarschijnlijk heeft hij wel de *Elgin Marbles* gezien, die tussen 1801 en 1804 vanuit Athene naar Londen werden vervoerd en een paar jaar na Dickens geboorte in het British Museum terechtkwamen, waar ze nog steeds een omstreden bezit vormen.

De werken van Dickens zijn uiteraard in het Grieks vertaald en al is er geen branch van de Dickens Fellowship, de belangstelling voor hem is nog levend. De Kersttijd, hoe sober de laatste jaren ook als gevolg van de economische crisis, ademt nog altijd de sfeer van Dickens. Vanwege zijn veelzijdige thematiek is Dickens altijd een actueel auteur gebleven, wiens werk nog steeds allerlei raakvlakken heeft met onze tijd. Dat geldt in deze dagen vooral de gevolgen van het ongebreidelde, ongecontroleerde kapitalisme dat opkwam in de beginfase van de Industriële Revolutie en waarvan de vele wantoestanden die het schiep, door Dickens fel werden bekritiseerd. De wereld beleeft opnieuw een fase waarin het kapitalisme met schrijnende gevolgen dreigt te ontsporen. Griekenland zit in de hoek waar op het ogenblik de zwaarste klappen vallen. De gevolgen die dat heeft, maken het werk van Dickens nog actueler dan het al was.

Dickens en (ijs)hockey

Naar aanleiding van Sketches by Boz: Our Parish, nr. V The Broker's man.
door Marijke Drost

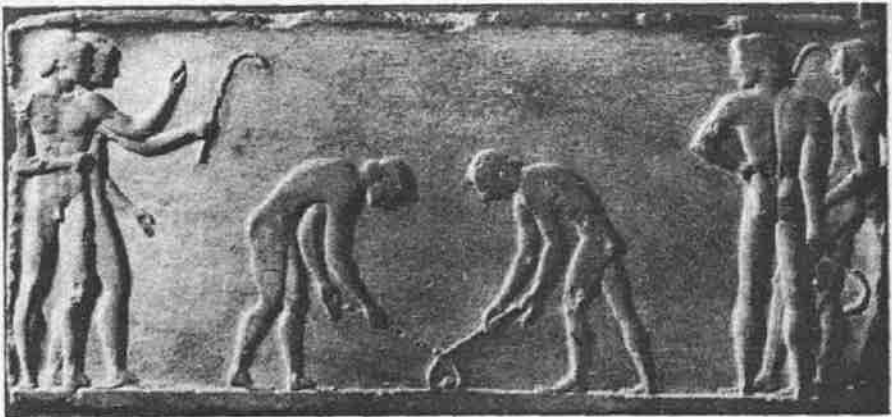
Op 28 juli 1835 verscheen in de Evening Chronicle het vijfde verhaal in de serie 'Our Parish' een schets waarin een voormalige deurwaarder Boz over zijn ervaringen vertelt. Deze mr. Bung is in de vorige aflevering van 'Our Parish' na een hectische strijd tot beadle gekozen. Hij beschrijft een drietal voorbeelden van zijn werk als 'de man die beslag legt'. Het eerste is wat lichter van toon dan de andere twee, die vol ellende zijn.

In het eerste voorbeeld treden de deurwaarder en mr. Bung onverwacht binnen bij een redelijk welgesteld man, die zijn schulden niet betaald heeft en op wiens boedel zij beslag komen leggen. Mr. Bung wordt als toezichthouder in het huis gestationeerd om te zorgen dat er geen inventaris verdwijnt. Uitgerekend die avond zal er een grote partij gegeven worden ten huize van de 'welgestelde' man in kwestie. Niemand mag natuurlijk merken dat er een deurwaarder in huis verblijft en daarom krijgt mr. Bung in ruil voor een paar rijksdaalders de rol van ingehuurde

bediende toebedeeld. Dit leidt tot enige complicaties, omdat hij intussen het tafelzilver in het oog moet houden, maar daar zal ik nu niet op ingaan. Mr. Bung voegt zich verder overigens soepel in zijn nieuwe rol. Dickens schrijft over hem (volgens de Prisma-vertaling): “Hij is slechts een onverschillige, goedgemutste vent, die als een kurk op de levenszee dobbert“. De Engelse tekst luidt : ”He is just one of the careless, good-for-nothing, happy fellows, who float, cork-like, on the surface, for the world to play at hockey with”.

Ja, “to play at hockey with”, u hoort het goed. Deze frase roept direct enkele vragen op, zoals waarom deze toevoeging in de Nederlandse vertaling is weggefallen. Hierop moet ik het antwoord schuldig blijven. Maar een andere vraag die opkomt is hoe het kan dat Dickens naar hockey verwijst in 1835, het jaar waarin dit verhaal verscheen. Bestond hockey dan al? Nu komen we aan het eigenlijke onderwerp van deze voordracht. Kennelijk was de hockeysport in 1835 zo bekend dat de lezers wisten waar Dickens het over had. Waar was deze sport vandaan gekomen? Was hij populair? Hoe werd het spel gespeeld? En: deed Dickens soms zelf aan hockey, dat deze woorden hem invielen?

Korte geschiedenis van het hockey

hockeyspelers 500 BC in Athene.

Hockey bestaat al duizenden jaren. In het Nationaal Archeologisch Museum in Athene is een marmeren reliëf te zien uit rond 500 v.Chr. waarop hockeyspelers te herkennen zijn. Ook in het oude Rome, in Afrika en Egypte werd een of andere

vorm van hockey gespeeld, wat in essentie een spel is waarbij een bal of ander voorwerp met een stok voortgeslagen wordt door twee strijdende partijen. Er waren destijds vele varianten, waar bijvoorbeeld paarden aan te pas kwamen (zoals bij het latere polo), de bal door de lucht geslagen werd en met of zonder goals gespeeld werd.

Na de middeleeuwen ontwikkelde zich min of meer de spelvorm die wij vandaag de dag kennen. Via de Romeinen was het spel inmiddels in Brittannië aangekomen. In de 17^e eeuw bestonden er regionale varianten met verschillende namen. In Ierland werd al sinds 1270 v. Chr. een spel van Keltische oorsprong gespeeld onder de naam 'hurling'. Er ontstond een variant waarbij twee teams met korte, platte sticks de bal door de lucht in elkaars goals probeerden te spelen. De Engelsen spraken van 'kappan' en de Schotten van 'shirty'. In Engeland speelde men liever niet op hobbelige weilanden, maar op vlak en stevig terrein, zoals het strand of op het ijs. Hierdoor ging men spreken van 'Bandy -on-ice' en later 'Hockey-on-ice'. IJshockey dus, dat later in koude landen erg populair is geworden onder de naam 'hockey'. Hockey op een veld heet daar 'field-hockey'.

Begin 19^e eeuw verbreedden enthousiast geworden legerofficieren en soldaten hockey door het gehele Empire. Zo ook naar Canada in het begin van de 19^e eeuw. De eerste vermelding van een wedstrijd tussen soldaten uit Kingston en Halifax dateert van 1850. Het was altijd een sport voor mannen, maar eind 19^e eeuw was er een tijdelijke bloei van het dameshockey.

De populariteit van hockey

Zoals u uit het voorgaande kunt opmaken, was hockey iets voor een landelijke omgeving met weilanden en stranden. Spelregels waren er nog niet, of elke streek had zijn eigen regels. In de 18^e eeuw kwam het spel in zwang op Engelse scholen, waar in Eton regels ontstonden die overal navolging kregen.

In de periode tussen 1813 en 1827, bloeide ten noordoosten van Londen, in Cambridgeshire, het ijshockey enorm op. Er bestond een levendige competitie tussen de verschillende dorpen, waar je een vat bier of een 'leg of mutton' kon winnen. Een welkome aanvulling op het karige wintermenu in die streken. Hockey werd echter als een zeer gevaarlijke sport gezien. Het 'Boy's own Book' bevat een verhaal waarin een vader zijn zoonje, dat graag aan het spel wil deelnemen, vertelt

hoe een jongen die hij vroeger kende, een zekere James Robson, zijn oog kwijtraakte door een klap van een hockeystick.

Pas in 1850 werd de eerste hockeyclub in Blackheath opgericht. Dit was een upperclass gezelschap waar ook rugby en voetbal gespeeld werden. Dat was opmerkelijk, omdat hockey rond die tijd toch vooral als een schoolsport voor de public schools (zoals Eton) beschouwd werd. In Blackheath speelde men overigens niet met een bal, maar met een massief rubberen kubus (zie foto).

Dickens' vriend Edward Bulwer Lytton schreef in 1854: "On the common some young men were playing at hockey. That old-fashioned game, now very uncommon in England, except at schools..." Let u behalve op de woordspeling common/uncommon, even op de formulering 'playing at hockey' (net als Dickens) en niet 'playing hockey'. Rond 1860 was het zo'n populaire sport geworden, dat er stemmen opgingen om het gevaarlijke (ijs)hockey te verbieden. Hoe het kon toegaan op een ijsbaan in die tijd valt te lezen in de Times: "The game is by no means what it ought to be. It is more than annoying to have the graceful evolutions of a charming quadrille broken up by the interruption of a disorderly mob, armed with sticks and charging through the circle of skaters and spectators to the imminent danger of all". Of – in mijn vertaling – "Het spel is absoluut niet wat het zou behoren te zijn. Het is meer dan ergerlijk om de sierlijke figuren van een charmante quadrille doorkruist te zien door de onderbreking van een wanordelijke meute, bewapend met stokken, die door de kring van schaatsers en toeschouwers stormt, met direct gevaar voor iedereen".

Maar waren er dan ijsbanen in de Victoriaanse tijd? Jazeker! De eersten werden in 1876 gebouwd in Londen, bij Charing Cross en in Chelsea. Er heeft er zelfs een naast Harrod's gestaan, geheten 'The Prince's Club'.

De situatie ten tijde van 'The Broker's Tale' (1835)

Hockey bleef in die tijd beperkt tot de public schools en werd als ouderwets gezien. Niettemin raakte het via het leger door het hele Empire verbreid, vooral met veel succes in Canada. Clubs waren er in Engeland nog niet, evenmin als kunstijsbanen. IJshockey bloeide niet alleen op in Canada, maar ook in Cambridgeshire. Zowel ijshockey als fieldhockey waren een ruwe en gevaarlijke sport zonder eenduidige regels.

Dickens en (ijs)hockey

Een paar keer zijn in de 19^e eeuw de winters zo streng geweest, dat de Theems dichtvroor en er in Londen op het ijs gehockeyed kon worden, namelijk in 1837 (bij Richmond) en 1855 (bij Paine's Bridge). De Illustrated London News toonde daar op 3 maart 1855 een afbeelding van. Dickens heeft beide gebeurtenissen bewust kunnen meemaken, want hij was 25 respectievelijk 43 jaar oud en woonde in Londen. Het is nauwelijks voorstelbaar dat hem iets dergelijks ontgaan zou zijn, maar heeft hij ook op de Theems geschaatst of zelfs ijshockey gespeeld? Nader onderzoek is geboden.

Ten tijde van die eerste strenge winter van 1837 had Dickens reeds het verhaal gepubliceerd dat aanleiding is tot deze voordracht. De referentie aan hockey in "The Broker's Tale" kan dus niet door sensationele ervaringen met ijshockey op de Theems ingegeven zijn. Het spel waarbij met stokken een bal alle kanten op gespeeld wordt was echter zeer goed bekend in Engeland. Ik vermoed echter dat Dickens zelf weinig verstand van hockey had. Ik herhaal nog even het citaat: "He is just one of the careless, good-for-nothing, happy fellows, who float, cork-like, on the surface, for the world to play at hockey with".

Een kurk die op water drijft komt echter niet aan deze sport te pas, niet aan field-hockey en al helemaal niet aan ijshockey. Het luchthartige karakter van mr. Bung lijkt ook weinig op een harde hockeybal of de rubberen kubus van de Blackheath hockeyclub. Vermoedelijk was Dickens in de war met badminton.

U ziet het, er blijven nog genoeg onderzoeksvragen over. Mogelijk kunnen de verzamelde brieven van Dickens aan het licht brengen of hij ooit hockey of badminton gespeeld heeft, dan wel op een Londense ijsbaan of op de Theems geschaatst heeft.

Vanuit de eerste helft van de negentiende eeuw, een levendige en kleurige groet van de nog jonge Dickens : Sketches by Boz!

Indescribables – Unspeakables – Unmentionables !

door Nolly Bouwens – de Beer

Gaandeweg door dit opstel rees bij mij de vraag van wanneer deze verhalen eigenlijk zijn, ik bedoel dan : wanneer heeft Dickens ze geschreven? Ik heb 3 jaartallen genoemd : 1833, 1836 en 1840 en in een voorwoord bij een uitgave van de Sketches in 1850 vertelt Dickens met de nodige humor, dat er ook verhalen bij zijn , geschreven op de leeftijd van 8 en 10 jaar oud !

Ik heb geprobeerd om een overzichtje te maken en behalve bij een enkel verhaal dat me om de een of andere reden wat meer aansprak, ben ik nergens echt uitgebreid mee bezig geweest.

De Skeches by Boz hebben al een indeling :

‘Tales-Scenes-Characters-Sketches-Our Parish-Mudfog Papers-Sketches of young gentlemen en Sketches of young couples’.

Deze laatste twee staan niet in veel uitgaves, geloof ik en dat is niet ten onrechte, denk ik eigenlijk !

“A Parliamentary Sketch” staat ingedeeld bij de ‘Scenes’, maar had er wat mij betreft wel uit gemogen en tussen de young couples en gentlemen mogen verdwijnen.

Behalve interesse in typische dingen en voorvallen uit die tijd, was ik ook wel benieuwd of ik de latere Dickens boeken er hier en daar in zou vinden en ook of het karakter van de man en toen gedeeltelijk nog jonge man, ik wil niet zeggen òngevormd, dat zeker niet, te vinden zou zijn. Wanneer je ongeveer het kind dat Dickens moet zijn geweest denkt voor je te zien en bedenkt dat hij hoogstwaarschijnlijk de kenmerken teergevoeligheid en dat rare woord hoogmoedigheid in z’n karakter had, dan kun je wel bedenken hoe verschrikkelijk de tijd van de fabriek bij Hungerford Stairs, het geestdodende werk daar in dat stinkende einde van de straat bij de rivier de Thames , waar alle smerigheid op uitkwam, moet zijn geweest.

De wegen van het graafschap Kent, waar Dickens geboren was, werden door de

seizoenen heen bevolkt door groepen van mensen, dagloners, ketellappers en veldwerkers, zoals hopplukkers. En het vroegrijpe jongetje Charles, dat door een niet zo sterke gezondheid veel binnen werd gehouden en veel las (en niet alleen kinderlectuur), maar toch ook wel buiten veel zal hebben waargenomen en daar toen al veel aan fantasie- en werkelijkheidsbeleving door elkaar gemengd zal hebben. Wat er later bijkwam, in die periode dat een kind begint open te staan voor veel kanten van het leven n.b. in die verschrikkelijke stad die Londen heette, is mede de ondergrond geworden voor heel de verdere belevingswereld.

En wat nog het allerergste was van alles, het feit dat door de armoede en uitzichtloosheid waarin het gezin terechtkwam, de bodem van het bestaan wegviel, aan z'n lot overgelaten en kostwinner.

Onderweg 's morgens en 's avonds moet het kind en de opgroeiende jongen, veel gezien hebben in buurten als Seven Dials, White Chapel, Saffron Hill enz.

Dat een kind onopgemerkt zich overal tussen kan bewegen en zo ongemerkt veel ziet en kan opslaan, zie ik wel, maar hoe al die latere verhalen met ingewikkelde plots en uitwerkingen, op de werkelijkheid zijn gebaseerd, daar krijg ik moeite mee wanneer je daar de jonge man ziet die zich wat later kleepte met veel fantasie en zwierigheid en dus geen onopvallend figuur zal zijn geweest. Kon hij wel op een afstandje volgen wat er gebeurde zonder erbij betrokken te raken?

Zo zat ik laatst 's morgens voor de TV te kijken naar BBC Breakfast News. Daar zat een oudere dame, schrijfster, en ze vertelde dat al haar boeken geschreven zijn naar de werkelijkheid vanuit een jeugd in een volksbuurt. Iedereen leefde op straat en ze was het verhalen vertellen als kind al vroeg begonnen, door kinderen uit de buurt te verzamelen, een rondje met de pet, een penny wilde ze hebben en zo niet : "Clear off!"

Zo vertelde ze ook dat het seksuele leven geen geheimen had voor een kind : "People making love at doorways and she was at it"! Haar net uitgekomen boek "Broken man" werd onderwerp van het gesprek en nu komt wat ik het opmerkelijkste vond van alles : van de hoofdpersoon "The uncle" die geen oom was en "really a bad man" zegt ze : "I break him" op indrukwekkend vastberaden toon. Toen was het 9.13 uur en hier 10.13 uur, er is morgenochtend wèer Breakfast BBC en ik moest denken aan de mogelijke leeftijd van deze zèker wel oudere vrouw : goed geconserveerd of een behoorlijk grote duim?

Ik bedoel dus dit : hoever zal werkelijkheid met fantasie dooreengeweven zijn?

Nu terug naar Dickens, van de eenentwintigste eeuw naar de negentiende eeuw. Wat ziet een kind met later een sterk autobiografisch geheugen, wat is dat dan ?

Ik moet dan denken aan “The Bloomsbury Christening” van de ‘Tales’ uit de Sketches by Boz. Met Mr. Nicodemus Dumps, zo iemand wordt een misantroop genoemd en uit een latere tijd Ebenezer Scrooge, van dezelfde categorie. Hoever strekt de waarneming van zulke karakters? Hoe voller de beker warme chocolademelk van z’n buurjongetje was en hoe hij dus zwààr te kort kwam en dàt z’n leven lang niet meer vergat en verder om zich heen toèn niets meer heeft waargenomen, of toch wel en kwam dat pas later in zijn bewustzijn boven drijven ? Doet deze Nicodemus Dumps nou echt denken aan de latere Scrooge ?

Mij geen moment, echt niet!

De Heer Dumps wordt op weg naar het doopfeest van z’n babyneefje waar hij peetoom van wordt, op straat bijna omvergelopen door iemand en een volgende helpt hem overeind te blijven. Hij heeft niet eens door wat er gebeurt maar denkt, dankbaar en vriendelijk gestemd, dat er toch nog steeds aardige, nette mensen zijn en dat de dure, zilveren doopbeker intussen weg is, dringt niet tot hem door. Dat is nog tot daar-aan-toe, want op het doopfeest ,waar het tot nog toe wèl een feest was, houdt hij een “spontane”toespraak, waarbij het feest even teruggebracht wordt tot Nicodemus Dumps proporties : hij waarschuwt de nog zo jonge en kwetsbare ouders voor in de toekomst nièt aan te ontkomen hel en verdoemenis, die ze zullen ondergaan door toedoen van dit nog zo onschuldige, tere kindje.

Dickens noemt hem dan een “Arch Traitor” en dààr komt Scrooge niet eens bij in de buurt !

Op een avond in de herfst van 1833 liet Dickens (22 jaar oud) zijn misschien eerste korte verhaal “A Sunday out of Town” later ingedeeld bij de ‘Tales’ als “Mr. Minns and his Cousin”) ter beoordeling in de brievenbus van het Monthly Magazine vallen. Niet bij een uitgever dus, want die had het misschien afgewezen en “The Monthly Magazine” betaalde weliswaar nog niet door te veel andere kosten en had nog geen grote oplage, maar toch gaf het misschien meer kansen. Dickens wachtte vol spanning en toen de nieuwe uitgave uitkwam in December, wandelde hij de boekwinkel in en kocht de aflevering.

Eerst kon hij zijn verhaal “A Sunday out of Town” niet vinden, maar onder een

andere titel :”A dinner at Poplar Walk”, door de uitgever er aangegeven, stond het er echt wel in.

Dit korte verhaal lijkt mij echt een eerste kort verhaal, licht amusant, een leuk portretje van de zondagse burgerlijkheid van die tijd (en waarschijnlijk nog lang daarna) een beetje de draak stekend met de flexibiliteit van de coachman en de harkerigheid van de hoofdpersoon.

Er werd Dickens gevraagd naar nog een bijdrage en dat werd “Mrs. Joseph Potter over the way”. Omdat ik de ‘Tales’ als eerste heb gelezen toen ik aan de Sketches by Boz begon, toen we vorst en sneeuw gingen krijgen van de winter, zal ik het er meteen maar even verder over hebben : “The Tugs at Ramsgate” en “Horatio Sparkins” zijn leuk en je zou kunnen denken dat Dickens een beeld geeft van de gewoontes en conversatie uit die tijd, maar hij steekt er toch zeker bijvoorbeeld in “Horatio Sparkins” vooral de draak mee?

Het eigenaardige en wat lugubere “Black Veil”: lang waande ik mij in een Sherlock Holmes verhaal uit de boeken (niet te verwarren met de films) van Conan Doyle, tot aan het eind, dan lijkt het te gaan om een geval van diefstal van een dood lichaam, de handel daarin.

Het veel latere boek “A Tale of two Cities” daar komt het wel uitgebreid in voor en als ik me goed herinner als een deel van de plot. Maar dit verhaal maakt de indruk aan elkaar geplakt te zijn, misschien meer een vingeroefening? “A Passage in the life of Mr. Watkins Tottle” met als thema niet de Debtor’s Prison maar het voorportaal daarvan, het Lock-Up House.

Vriendelijke hulpvaardigheid van iemand die tenslotte met behulp van het uitlenen van geld, nota bene aan een goeie vriend met het oog op flink winst maken, de ander willens en wetens de vernieling in helpt. Met nog enkele aangrijpende voorbeelden van levensverhalen die Dickens er meteen bij beschrijft en reeds had gezien in werkelijkheid in de Marshall Sea Debtor’s Prison bij bezoeken aan zijn vader.

Na nog meer verhalen ging Dickens ondertekenen met Boz, de bijnaam die hij zijn jongere broer Augustus had gegeven en die eigenlijk Mozes was, naar de Mozes uit “The Vicar of Wakefield” van Oliver Goldsmith.

Bij een flinke verkoudheid met een verstopte neus zal dat zo wel ontstaan zijn, in het zo charmante Wakefield komt het niet voor.

Vrij snel werden er verhalen van Boz gestolen en hergebruikt voor bijvoorbeeld toneeluitvoeringen, dat was in die tijd heel gewoon en er waren ook veel toneelverenigingen.

Toen volgden publicatie in de Morning Chronicle en ook nog de Evening Chronicle. Een schrijver die hem introduceerde in een kring van al bekende schrijvers en tekenaars. Er werd voorgesteld een verzameling van de Sketches te maken en uit te geven in twee delen met illustraties van de toen al bekende tekenaar George Cruickshank.

Het werd 7 februari 1836, de schrijver werd 24 en we kunnen het wel zien als een cadeautje, niet alleen voor Dickens, maar ook voor ons.

Vervolgens las ik de ‘Scenes’. Het verhaal “The Private Theatres” geeft behalve veel tijdgebonden informatie vooral ook inzicht in het reilen en zeilen van de amateurtoneelwereld, maar alles op een ironische, licht sarcastische toon zodat ik niet weet wat te geloven over bijvoorbeeld de betaling van vrouwelijke spelers. Het hele onderwerp vrouwen aan het toneel lijkt mij Victoriaans geheimzinnig. Een man kon zijn toneelkunsten verkopen in een pakketje. Voor gemoedstoestanden bestonden vaste gezichtsuitdrukkingen ongeveer zoals de maskers die de oude Grieken op het toneel gebruikten: lachende, huilende en met vaststaande bewegingen.

Voor van te voren vastgestelde bedragen gaf een toneelspeler bijvoorbeeld een zwaardgevecht met dood of gewond neervallen, naar voren, of naar achteren nog mooier, maar dat laatste vroeg lenigheid en concentratie en: op de prijs bij verdienen! Dickens beschrijft het allemaal als een zeer levendig en kleurrijk gebeuren waar erg veel mogelijk, maar ook onmogelijk was. Dickens heeft het over “lamentable ignorance” en “boobyism”, dommigheid en knulligheid

Het verhaal “Private Theatres” besluit met de verzuchting “tragedy!” met uitroepteken en ik begrijp nu wel waarom Dickens onmiddellijk, en nog voordat ze helemaal uit de rommel waren van de verhuizing van Doughtystreet naar Devonshire Terrace bij Regent Park, meteen begon met toneelvoorstellingen daar te geven. Het toneelgebeuren lag hem na aan het hart en er was hem veel aan gelegen om het allemaal op een hoger plan te brengen en vooral sociaal aanzien was nodig. Dickens zegt ook over buurten met een of ander privé theatergebeuren in huis-en woonkamers, dat zo’n hele buurt “stage struck” is en dat zie je ook in het verhaal

“Mrs. Joseph Potter”: er werd massaal genoten van een hilarisch einde (wat in dit geval meer leedvermaak betrof) en ik las het als een erg leuk verhalend verslag.

Nadat ik heel de Sketches by Boz had doorgelezen, ging ik mij afvragen of ik een voorkeur had voor een bepaald verhaal zodat het misschien vergeleken zou kunnen worden met de latere Dickens en dan denk ik bijvoorbeeld aan Our Mutual Friend dat zo heel boeiende gedeeltes heeft, gaaf van taal, compositie, uitwerking. Korte verhalen zijn wat dat betreft “so wie so” veel lastiger en de basis van heel de Sketches by Boz is duidelijk de grote opmerkingsgave van de nog zo jonge Dickens. Vooral “Our Parish” maakte wat dat betreft de meeste indruk op mij, er is veel levendigheid in de parochieverhalen. (groot voordeel: geen celibaat !)

Alweer krijgen we inzicht in het volle leven van toen in het verhaal “The Broker’s man”. We moeten wel even loskomen van het vastgeroeste plaatje van de beadle in Oliver Twist, want dit heeft een heel ander gezichtspunt. En “The Four sisters” ter afwisseling zo’n luchtig, licht en grappig verhaal, zo wijs gedoceerd met nieuwsgierig maken van de lezer en als een duveltje uit een doosje met iets heel voor de hand liggends met wat er natuurlijk aan de hand is. “Our nextdoor Neighbour” de uitnodigende beschrijving van alleen maar de verschillen in elkaar opvolgende , aan de deur bevestigde in de mode gekomen “doorknockers” als onderwerp, zo relaxt van opbouw ! Zoïets kan eigenlijk mooi gezien worden als, wat ik voor mezelf wel eens noem, de “versierende vertelkunst” zoals die geloof ik in iedere roman wel voor komt, verder verfijnd later en mij vooral trof bij het lezen van Chuzzlewit, het openingsdeel van hoofdstuk 2 : alleen maar de herfstwind en herfstblaren gebruikt voor de invoering van het personage Pecksniff.

Veel van de Sketches by Boz is geschreven, niet in de ik-vorm, maar in de wij-vorm. Daar is iets raars mee, Dickens bedoelt dus niet alleen zichzelf en vrienden of familie, maar denkbeeldig ook ons. De manier waarop dit gebeurt is prettig, we voelen ons er wel of niet bij betrokken, aangesproken, al of niet mee eens en het vergroot de belevingswereld aan de vertelkant en aan de luisterkant. Dickens opent voor onze ogen zoveel deuren en dat niet alleen, hij heeft zelfs een sleutel : De sleutel van de straat. In de Engelse taal staat dat voor dakloos zijn en ik heb dit niet van-me-zelf, de schrijver G.K. Chesterton schrijft dit in zijn boek over Dickens in 1906.

Het is heel rauw gezegd, maar er zit een kern van waarheid in, want de intensiteit

waarmee Dickens veel van de Sketches by Boz heeft geschreven is hier en daar van een diepe verlatenheid.

En dan is er van de ‘Scenes’ één die mij erg opvalt : “Monmouth Street”.

Ogenschijnlijk niet vanwege treurigheid, je zou zelfs kunnen denken dat hier aan romantiseren is gedaan. Ik heb dat idee niet, Dickens had fantasie-zijdsprongen nodig om voor zichzelf en uiteindelijk ook voor de lezer, meer dan alleen narigheid te bieden.

De naam voluit is “Meditations in Monmouth street” en het is dat woord “meditations” wat zo aan het doordenken en associëren zet. Zo’n kleine twee eeuwen geleden zou je hebben kunnen denken : “Wat bedoelt Dickens hier misschien?” en je schouders hebben opgehaald. Wanneer je nu

de eerste bladzijden leest en goed kijkt naar de illustratie van de straat met mensen en kinderen en de opschriften op de gevels ziet , krijg je tegen het eind van het verhaal een heel onbehaaglijk gevoel.

Dit, die rijen schoenen en laarzen en kleding, zorgvuldig beschreven en waar we bij staan raken ze plotseling gevuld door de oorspronkelijke inhoud en alles gaat lopen, hard klossen, stampen en tenslotte zelfs dansen als betrof het een komische film.

Het eind is als een wakker worden vanuit een visioen.

Een kleine eeuw later bracht een andere Londenaar, een kleine man met een zwart snorretje en een bolhoedje op, schoenen als vloerstoffen waar het blik van is kwijtgeraakt..... hij liet machines onverbiddelijk doorgaande machines zijn.

Beide mannen waren “bewegende beelden” kunstenaars.

En dan nu nog even terug naar "Our Parish". Dat steekt dus afwisselend in elkaar, de "Election for Beadle" is prachtig van humor o.a. met het ontleden van de manier waarop een speech kan worden gebracht. "The celebrated negative style, adopted by Great Speakers" een inventieve manier om al ontkennend juist die dingen te zeggen die onthullend zijn of aanstootgevend wat betreft de tegenpartij en die tegelijkertijd de spreker zelf in een beter daglicht stelt en nergens van beschuldigd kan worden. Kortom : "The Parliamentary Style !"

En nu gewoon om ze toch even te noemen: Sketches of young gentlemen en andersoortige young couples : niet om door te komen. Er wordt begonnen met "Urgent Remonstrance" waarvan de bedoeling me ontgaat. Aan het eind kwam een "conclusion" en de verlossing kwam ook : dit zijn "moral Essays !" Ik heb ze dus niet al te precies meer gelezen c.q. overgeslagen en vraag me intussen af voor wie dat indertijd geschreven is, dat zul je als 21^e eeuwse wel niet kunnen begrijpen, 't zou geschreven zijn ter gelegenheid van het trouwen van Queen Victoria in 1840, een van de latere uitgaves dus.

"The Egotistical Couple" heeft wel wat, hier herken je wel wat toekomstige figuren maar het eindigt met alleen maar scherpe kritiek die op de lachspieren werkt: "Mere emptyheaded conceit excites our pity, but ostentatious hypocrisy awakens our disgust."

Nee, dan "The Public life of Mr. Tulrubble" zeer hilarisch, vrijwel tot het einde toe volgehouden, met behulp van drankschuit "Bottle Nosed Ned".

Met "Making a night of it" uit 'The Characters' in zekere zin de beste, ook weer hilarisch gezien, en toch lijkt het of Dickens zijn tegenzin in drankmisbruik laat doorschemeren. De verdere 'Mudfog Papers' lijken gelukkig niet op de latere Pickwick Papers, ze lijken meer een soort van persiflage op verslaggeving.

Bewegende schilderijen, "Streets-Morning" en "Streets-Night", Covent Garden komt voorbij en hier vinden we ook reeds de term "spontaneous combustion" veel later gebruikt in Bleak House. De vertelkunst is al mooi geëtaleerd en ook het sociale aspect is er al. Mannen vanuit de suburbs naar hun werk in de City en de Inns of Court, vrouwen en meisjes op weg naar hun werk: de leerlingen van hoeden – en corsettenmaaksters. Dickens zegt: "Poor girls, the hardest worked, the worst paid and too often the worst used class of community." Soms is het niet meer dan een sfeertekening en soms wordt het een schrijnend armoede beeld. Ook "Seven

Dials” een beruchte buurt, ik denk niet dat Dickens iets erger maakte dan het was, integendeel. Ook nog onder het hoofdstuk ‘Scenes’ en misschien zijn dit over ’t geheel wel de beste, vallen de onderwerpen “Hackney Coach-Early Coaches-The last Cab Driver and the First Omnibus Cad”. Een geweldige vondst om de laatstgenoemde twee, familie van elkaar te laten zijn, met de zelfde originaliteit en

levenslust en roekeloze soort van streken.

Overigens, wist U dat vorige zomer ter ere van de Olympische Spelen (de vorige burgemeester van Londen, Livingstone had zich daar druk voor gemaakt) dat ze weer reden, de oude rode dubbeldekkers waar je zo vrij en makkelijk op dat achterbalkonnetje stapte en onmiddellijk de keus maakte voor de korte smalle wenteltrap naar boven, of beneden bleef omdat je al wist dat je er al snel weer afsprong. De conducteur trok ergens aan een touwtje als

THE LAST CAB-DRIVER.

je safe binnen was en de bus trok weer op. Op Covent Garden is het Public Transport Museum en na het lezen van deze Sketches by Boz wil ik er toch eigenlijk eens gaan kijken of er misschien zo’n antieke cab staat en of je er nou echt alleen maar aan èèn kant in kon klimmen, onder de leidsels door en of het nou werkelijk zo’n gevaarlijk ding was, misschien alleen maar met een cab-driver als op de illustratie van Quickshank (en misschien nog over deze grapjas heen moest klimmen ook !)

De verhalen “The Criminal Courts, The Visit to Newgate, The Prisoner’s Van”: Dickens had zich al vroeg een mening gevormd en waarom ging die man nou niet de politiek in? Wie ècht antwoord op die vraag wil moet de ‘Pantomime of Live’

van de “Sketches” maar eens even lezen! Wie zich na dit alles afvraagt wat het beste te lezen zou zijn als kennismaking met de Dickens’ boeken en verhalen, die raad ik “The Parlour Orator” uit de ‘Character’s’ aan. Sommige van die verhalen hebben een beetje het karakter van een fabel, zoals bijvoorbeeld “The Misplaced Attachment of Mr. John Dounce” of “The Mistaken Milliner”. Geen fabel, hoewel je je kunt vergapen aan dit spektakel van goedwillende huiselijkheid “Christmas Dinner”, en “The New Year” is aardig bijpassend met een waarschuwing voor de vergankelijkheid en uiteraard zijn ze een voorbode van de latere Kerstverhalen.

Indescribables – Unspeakables – Unmentionables.

Overall kom je ze tegen, mannenkleding, maar echte Victorianen mochten niet zomaar een herenpantalon een broek noemen, een kwestie van “genteel” zijn?

Een scherp oog voor kleding en een nog scherper voor menselijk gedrag heeft het verhaal “Shabby Genteel People”. Een regelmatig bezoeker van de Reading Room in het British Museum en ook hier een nauwkeurige beschrijving van de kleding, maar vooral van de wijze waarop wanhopig geprobeerd wordt de verregaande staat van slijtage door grote armoe, te maskeren. Even is het pak en ook de hoge hoed weer mooi zwart, zo gemaakt met een soort zwartsel, dat door mist en regen weer verdwijnt en daarna genadeloos onthullend is. De schrijver komt hem niet meer tegen in de Reading Room.

Vind ik Sketches by Boz sentimenteel? Nee. Vind ik ze luguber? Nee, zeker niet. Pas Oliver Twist was dat wel. “The Hospital Patient” misschien zelfs melodramatisch?

Dickens had al veel op straat gezien en vulde dat nog eens aan met bezoeken aan gevangenen en ziekenhuizen en was behept met een groot inlevings- en voorstellingsvermogen. De stervende vrouw, die vanaf haar sterfbed haar man voor de politieagenten vrijpleit van alles waar hij van beschuldigd wordt, werd Dickens daar bij gelaten? Het maakt misschien verschil: geeft Dickens de werkelijkheid zoals hij die gezien heeft, of moeten we hier denken aan standaard reacties die het Victoriaanse toneelspel als een soort van sjabloon voor gevoelige scenes had? Waar vloeiden theater en literatuur in elkaar over? Ergens las ik dat in die tijd nog geen foto’s van lachende gezichten werden gemaakt, dat was technisch misschien nog niet mogelijk, maar zo moesten ze wel wat aan menselijke uitdrukkingen missen en als gevolg daarvan ook de ruimte voor opgewektere visies en nuanceringen?

Het zou wel wat zijn als de illustratie uit de ‘Scenes’ van de opstijgende ballon met de dansende en zwaaiende mensen op de grond, uit het verhaal “Vauxhall Gardens by Day” in beweging zou komen en zo een groet aan ons in de 21^e eeuw zou kunnen voorstellen!

SKETCHES BY BOZ

door Paul Ferdinandusse

Toen ik een jaar of tien was, las mijn veel oudere zuster een boek van ene Staverman, getiteld Humor en humoristen, met als ondertitel Een keuze uit 125 jaar Nederlandse humor. Dat leek mij wel wat, dus ik begon er in te bladeren, iets verwachtend als “Sam en Moos liepen in de Kalverstraat . . .”. Mijn eerste kennismaking met humor viel reuze tegen.

Ik had beter kunnen weten als ik toen eerst het voorwoord had gelezen, waarin uitgelegd wordt wat humor is.

Citaat:

“Humor is het besef van het betrekkelijke van alle waarden, en niet alleen een verstandelijke besef, maar een besef dat tot een levenshouding is geworden. Het besef dat het leven zeer samengesteld is, vol tegenstrijdigheden en onverklaarbaarheden. Het rad der fortuin wentelt dag en nacht. Het leven stoort zich aan geen menselijke logica of wet. Niets is verheven, schoon of machtig, dat niet tevens zijn lage of lelijke of zwakke zijde heeft.”

En nog een citaat:

“Het leven is vol van heerlijkheid en jammer, en wie dat feit blijmoedig en zonder opstandigheid aanvaardt, is humorist.”

Naar mijn mening vormen de Sketches van Boz humor die geheel past bij deze opmerkingen van Staverman. De Sketches zijn blijmoedig en zonder opstandigheid

geschreven. Het is echte humor, en daar blijft het bij. Er komen maatschappelijke misstanden in voor, maar die worden zonder opstandigheid beschreven. Denk aan de sketch Gin Shops die eindigt met de conclusie dat gin slecht is, maar armoede nog slechter, en dat het aantal gin-shops zal toenemen totdat de armoede verminderd is. Zonder opstandigheid dus, en dat bij de gepassioneerde Dickens, de voorvechter van maatschappelijke verbeteringen en van vooruitgang. Dat gaat in zijn latere werk wel anders toe, zoals bij de dood van Jo in Bleak House: "Dead, your majesty. Dead, my Lords and gentlemen." Enz. en dan tenslotte "And dying around us every day."

Sommige sketches zijn erg leuk, maar andere hebben naar mijn mening de tand des tijds minder goed doorstaan. Ik kan niet goed navoelen waarom de tijdgenoten er wel heel enthousiast over waren. Hoe komt dat?

Ik meen een antwoord op deze vraag te vinden bij Godfried Bomans. Ik citeer: "In het boek Godfried Bomans vijftig jaar, waarin de jarige zichzelf een vraaggesprek afneemt, antwoordt hij op de vraag of humor niet het enige element in de literatuur is dat van alle tijden is, aldus: 'Nee. Zij kan alleen bestaan in een samenleving, die in staat van ontbinding verkeert. Een hechte samenleving, waarin alle normen nog overeind staan, kent de humor niet. Zulk een samenleving kan levenslustig zijn en is dat gewoonlijk ook. Voor humor echter is zij te sterk. Eerst als het geloof in bepaalde waarden is uitgehold, ontstaat het gevoel voor betrekkelijkheid, dat humor mogelijk maakt. Het is een bloem, die bloeit op de mestvaalt van het verval. Een gezonde maatschappij ziet zichzelf niet. Zij mist het vermogen tot introspectie."

Daarbij aansluitend kun je misschien zeggen dat humor daarom dikwijls sterk tijden en plaatsgebonden is. Om de Sketches by Boz te kunnen waarderen zoals zijn tijdgenoten dat deden, moet je in de samenleving van toen geleefd hebben. De lezers van toen hadden veel meer context om die schetsen in te plaatsen dan wij.

Ware het niet dat het het boek van het jaar was, dan had ik de Sketches niet herlezen, omdat ik daarvoor liever een roman neem. In de romans van Dickens komen we ook humor tegen, gelukkig wel, maar ook grappen, denk alleen maar aan Pickwick Papers, en nog veel meer, en een roman biedt veel meer context. De tijdgenoten

echter waren reuze enthousiast. Hoe kwam dat?

Zoals u weet, was de bevolking eind 18 en begin 19de eeuw sterk gegroeid. Het platteland kon die mensen niet aan werk helpen en men trok in grote getale naar de stad. Londen in het bijzonder ontwikkelde zich tot een wereldstad met alle verscheidenheid van dien, nieuwe beroepen, nieuwe manieren van doen, nieuwe situaties, nieuw gedrag. De traditionele waarden van de plattelandsmaatschappij werden uitgehouden en een nieuwe stedelijke maatschappij met nieuwe normen en waarden kwam op. Die situatie voldoet dus aan de woorden van Bomans – “een samenleving, die in staat van ontbinding verkeert” en denk ook aan Staverman: “het rad der fortuna wentelt dag en nacht”.

Die situatie maakte mensen nieuwsgierig. Hoe de mensen op het dorp en op het platteland waren, dat wist iedereen wel, maar die mensen in de stad: wat zijn dat voor mensen, die je op straat ziet en naast wie je zit in het openbaar vervoer? Wat doen ze, waarom en wat vinden ze ervan? Hoe zijn mensen die in andere omstandigheden en met andere normen en waarden, leven en werken?

Die behoefte om dat te weten bestaat nu ook en nu voorziet in de eerste plaats de televisie daarin. Denkt u maar aan het recente programma *De hokjesman*, aangeduid als “veldonderzoek binnen de leefwereld van aansprekende Nederlandse subculturen”. Daarin sprak een journalist met iemand van adel, met een antroposoof, met een marinier, etc..

Aan deze behoefte van een groot publiek kon vanaf het begin van de 19de eeuw voldaan worden omdat de produktie van boeken en periodieken op grote schaal en tegen betrekkelijk lage kosten mogelijk was geworden. Dat kwam, zoals u weet, omdat de produktie van papier goedkoper was, omdat er de stoomdrukkers was, omdat de trein er was voor de distributie en omdat meer mensen konden lezen.

In die behoefte wordt voorzien door een nieuw literair genre, dat opkomt aan het begin van de 19de eeuw, de schets. Ik citeer uit een definitie:

“Doorgaans is de schets beperkt van omvang en onderscheidt ze zich van het verhaal doordat er nauwelijks sprake is van enige handeling en een afgerond geheel.

De schets geeft vooral beschrijving van sfeer en beeld”.

Vaak was de schets humoristisch. Men spreekt ook wel van de humorcultus en situeert die tussen 1820 en 1840.

Dickens is bepaald niet de enige schrijver van schetsen. Ik noem anderen, zonder volledig te zijn en zonder de indruk te willen wekken dat ik dat alles gelezen heb.

De Amerikaanse schrijver Washington Irving, later een vriend van Dickens, publiceerde een boek met de titel *The Sketch Book of Geoffrey Crayon, Gent*. Dit verscheen eerst in de VS en in 1820 in Londen. Het werd enthousiast ontvangen. Zijn schetsen werden in Engeland zonder zijn toestemming herdrukt in allerlei periodieken.

In 1831 verscheen in Engeland een boek *Tour of a German Prince*. Later uitgegeven als:

Tour in England, Ireland, and France, in the years 1826, 1827, 1828, and 1829. With remarks on the manners and customs of the inhabitants, and anecdotes of distinguished public characters. Dit was geschreven door een Duitser, prins Hermann Pückler-Muskau.

In 1833 publiceerde Bulwer Lytton, later ook een vriend van Dickens, een boek *England and the English*. Het boek is opgedragen aan Talleyrand, op dat moment de Franse ambassadeur in Londen. Bulwer Lytton probeert om verkeerde beelden die in andere landen bestaan van Engeland recht te zetten (bijvoorbeeld dat daar veel meer zelfmoorden zijn). Het was een overzicht van de huidige staat van de politiek, de maatschappij, de zeden, het onderwijs, religie, kunst, literatuur en wetenschap. Daarbij uitte hij ook veel kritiek op de Engeland en roept op tot verbeteringen op het gebied van onderwijs en kinderarbeid.

Ook in 1833 verscheen *Semi-serious Observations of an Italian Exil*”, dus half-serieuze observaties over Engeland, van de Italiaanse graaf Pecchio.

Thackeray schreef er heel veel schetsen: *The Irish Sketchbook, Sketches and*

Travels in London, Character Sketches, The Paris Sketchbook en nog meer.

Ook in Frankrijk was dit genre populair.

In 1829 verscheen van Balzac het werk *La physiologie du mariage*. Die titel werd de aanzet tot een literair subgenre, waarin personen uit alle lagen van de bevolking met gedetailleerde aandacht voor hun psychologische en beroepseigenaardigheden als typen werden neergezet. In Frankrijk verschenen in de periode van circa 1830 tot 1845 meer dan honderd kleine boekjes, getiteld *De physiologie van* Eerst ging het vooral over personen: de physiologie van het winkelmeisje, van de rentenier, enz. Het waren pocketboekjes die de menselijke types beschreven die je kon zien als je op straat liep. De top was rond 1840.

Daarna verschenen boekjes over de stad Parijs: *Parijs bij nacht*, *Parijs aan de maaltijd*, *Parijs te paard*, etc. In deze boekjes kon het over van alles gaan, over allerlei op het eerste gezicht triviale aspecten van het sociale, politieke en culturele leven. Net zoals nu columnisten doen, zoals bijv. Aaf Brandt Corstius.

In diezelfde periode, vanaf 1833, komt Dickens met zijn *Sketches by Boz*.

Maar waarom sprong Dickens boven de anderen uit? Waarom vond men hem zo'n verfrissend en nieuw geluid? Ik heb niet alles van de andere schrijvers gelezen, maar ik waag toch een antwoord te geven.

Daarvoor vergelijk ik als voorbeeld Washington Irving en Dickens.

Washington Irving heeft in zijn *Sketchbook* enkele schetsen over Christmas. In *Sketches by Boz* vindt u ook een sketch met die titel. Wat is het verschil?

Het kerstfeest van Irving vindt plaats in het landhuis van een gegoede landheer, overal branden de open haarden, ook in de servants' hall, de hammen hangen aan het plafond, warme dranken staan in grote ketels op het vuur en de kok is druk bezig. De landheer met zijn familie is broederlijk vereend met de bedienden en ze spelen samen traditionele spelletjes. Dit is Dingley Dell uit *Pickwick Papers* avant la lettre.

Men speelt onder meer blindemannetje, waarbij de blinde man toch opvallend vaak dat leuke meisje weet te vinden. Dat is een scène die we in *A Christmas Carol* terug vinden. Dickens heeft het werk van Irving vast heel goed gelezen.

De schets van Irving beschrijft dus het traditionele Engelse kerstfeest, interessant voor Amerikanen, voor wie het ook geschreven was en het speelt zich af in de betere kringen.

In de Sketches by Boz beschrijft Dickens ook een kerstfeest, maar dan dat van kleine burgers in de grote stad. Ze doen zelf hun boodschappen en ze maken het eten ook zelf. Het is niet alleen maar idyllisch en knus en gezellig. Dickens roept de lezers op om toch hun best doen om vrolijk kerst te vieren, ook al is hun kamer kleiner dan 12 jaar geleden, of bevat hun glas punch in plaats van sprankelende wijn. Kijk naar de vrolijke gezichtjes van je kinderen en niet naar dat ene stoeltje dat leeg is. Sta niet stil bij het verleden.

Wat Dickens hier doet is dus meer dan een beschrijving geven. Hij stimuleert levenskunst, zou je misschien kunnen zeggen.

Daarom waren de Sketches by Boz toen zo bijzonder voor de tijdgenoten:

Omdat de kleine man in de grote stad centraal staat, dat was nieuw en omdat hij met respect en liefde wordt beschreven. Je moet wel om hem lachen, maar hij is niet belachelijk en als hij zelf de sketch zou kunnen lezen, zou hij waarschijnlijk ook moeten lachen.

Het is “veldonderzoek binnen de leefwereld van de kleine man in subculturen binnen het grote Londen”.

Voorts denk ik dat de Sketches bij een groot en divers publiek in de smaak vielen omdat ze het leven in Londen positief beschrijven. Het wordt wel duidelijk dat het niet overal goed en fijn is en dat er misstanden zijn, maar een sketch wordt niet een vlammend politiek pamflet.

Ten derde is te bedenken dat veel mensen, vooral weer de kleine man, voornamelijk religieuze lectuur las. Ik vond daar wat cijfers over: in de periode 1816 – 1851 werden er 45.000 boeken gepubliceerd in Engeland, waarvan 10.000 religieuze werken, de grootste categorie. Dan volgen geschiedenis en aardrijkskunde met 5000 en dan fictie met 3500. En dan waren er heel veel religieuze periodieken en tractaten, die ook vaak gratis werden uitgedeeld. Veel mensen lazen vrijwel alleen religieuze lectuur. Ik kan me voorstellen dat voor die lezers de Sketches by Boz een

welkome afwisseling vormden.

Omdat humor vaak tijd- en plaatsgebonden is, is het een bewijs van Dickens' genie dat er nog zoveel van overeind staat. De Sketches zijn altijd nog in druk, in de handel.

Dat geldt lang niet zo voor onze vaderlandse epigonen.

Zoals bekend hebben we ook in ons land de humorcultus gehad. Het waren vooral Leidse theologen, die onder invloed van Dickens stonden. U kent allemaal de namen van:

Beets, of wel Hildebrand,

Kneppelhout, of wel Klikspaan

Haverschmidt, ofwel Piet Paaltjens

Van de Linde, ofwel De Schoolmeester

Bernard Gewin, ofwel Vlerk,

Hasebroek, ofwel Jonathan,

Van Koetsveld (Schetsen uit de pastorij te Mastland).

Ik lees ergens dit:

“Het verhaal gaat dat eind van de jaren dertig vier vrienden uit Leiden een weddenschap afsloten. Nicolaas Beets, Johannes Hasebroek, Bernard Gewin en Jan Kneppelhout waren onder de indruk gekomen van Charles Dickens. Zij wilden afstappen van de Romantiek en realistische schetsen van het dagelijks leven gaan schrijven. De weddenschap zou gewonnen worden door degene die het eerst een dergelijke bundel af had.”

Beets won de wedstrijd. Hij publiceerde in 1839 de *Camera Obscura*.

Een andere deelnemer aan de weddenschap was Jan Kneppelhout met zijn *Studenten-typen* (1841) onder het pseudoniem Klikspaan. Kneppelhout was de eerste in Nederland die het in Frankrijk populaire genre van de fysiologie beoefende. In een fysiologie vind je een beschrijving van alle typen mensen binnen een bepaalde groep of streek. Kneppelhout gaf een beschrijving van de typen studenten die er aan de Leidse universiteit voorkwamen.

Hasebroek schreef *Waarheid en dromen*, en Bernard Gewin schreef een *Pickwick-*

imitatie Reisonimoetingen van Joachim Polsbroekerwoud en zijne vrienden.”

De Camera Obscura is blijvend populair, maar een boek als Reisonimoetingen van Joachim Polsbroekerwoud wordt al lang niet meer gelezen. Ik was al jaren lid van deze club voordat ik hoorde dat er een Nederlandse imitatie van de Pickwick Papers bestond. Dat zegt genoeg.

Velen wilden net zo leuk zijn als Dickens, maar dat bleek moeilijker dan gedacht. Dat komt door het genie van Dickens, die zichzelf terecht aanduidde als “the Inimitable”.

'HONEST LABOUR BEARS A LOVELY FACE'

A. J. MUNBY: DE SCHOONHEID VAN HET LASTDIER

door Liesbeth van Aalst

'One of the most disgusting sights I have ever seen was that of young females, dressed like boys in trousers, crawling on all fours, with belts around their waists, and chains passing between their legs as they drew loaded (coal) wagons along mine passages.'

First Report of the Children's Employment Commission, on Mines (1842)'

Vanuit de 21e eeuw terugkijkend naar de midden - en laatste periode van het Victoriaanse tijdperk – zo'n tien generaties van ruim twintig jaren elk - is de kloof tussen meesters en knechten in onze ogen een bijna misdadige; de eerstgenoemden kenden hun paard of hond meer waarde toe dan de veertienjarige meid in hun eigen huis die- buiten haar gemiddeld vier uren slaap per nacht- het werk van een slaaf verrichtte.

In mijnen, fabrieken, steengroeven en vuilnisbelten, op het land en in de 'sweatshops' in Londen, gedwongen gerecruteerd voor de seks industrie of

dievenbendes, werkten vrouwen voor een hongerloon. Oud vóór hun dertigste, alle energie opgebruikt in afstompend beulswerk, onvolwaardige voeding en niet zelden het baren van – meest onwettige- kinderen. Onbeschermd en -op een enkele uitzondering na- ongeletterd, was hun enige drijfveer overleving, onverschillig hoe.

Bij het kennis nemen van het ondragelijke lijden van honderdduizenden en de onverschilligheid van overheid en burgerij daarover, vragen wij ons af: hoe kon dit bestaan in een maatschappij, geworteld in een christelijke cultuur van naastenliefde en mededogen? Een belangrijke voorwaarde is een ook nu nog gehanteerde methode: het dragen van oogkleppen. Door het bestaan van de persoon of groep te negeren en slechts hun arbeid te erkennen, is empathie niet aan de orde. Ik wijs op Dickens' 'Hard Times', waar de fabrieksarbeiders consequent worden aangeduid als 'hands'. Het hier volgende citaat spreekt boekdelen: na gedineerd te hebben in de University Club, daalt een heer -via de smoking room- een trap af. *'I met on the backstairs one of these very creatures: scullion² or the like, coming up from kitchen-work. Human, she seemed: looked like a maid of eighteen, with meek face, drest in servile cap and apron and sleeveless cotton frock. Seeing me, one of her many masters, she stopped and humbly drew back into a corner, with her bare arms against the wall, to let my worship pass. And my worship passed without deigning to look at her.'*

De naam van deze heer was Arthur Joseph Munby (1828-1910) en aan zijn levenslange obsessie met de werkende -lees: slovende- vrouw, hebben wij een schat aan gegevens en foto's te danken. Zijn dagboeken, ontstaan uit gesprekken met vrouwen overal in Engeland en de foto's die hij kocht of liet maken, zijn in detail en nauwgezetheid te vergelijken met het werk van Henry Mayhew ('London Labour and the London Poor', 1862.)

Wat bewoog deze toegewijde bewonderaar van de vrouw uit de onderklasse, de door vuil en uitputting getekende, verstoken van elke menselijke waardigheid? Zonder af te doen aan de enorme waarde van zijn werk voor de historicus en geïnteresseerde,

acht ik de term 'merkwaardige kwiebus' hier wel op zijn plaats en iedereen die wat passages leest, zal constateren dat wij hier *niet* met de verwachte wetenschapper of filantroop te maken hebben.

Munby: jurist, ambtenaar, docent Latijn en gepubliceerd dichter, werd in zijn contacten met honderden vrouwen gedreven door zijn seksuele voorkeur voor grofgebouwde -gebekte vrouwen en meisjes die smerig werk verrichtten³. Ook door geslachts- en andere ziekten aangevreten gezichten (o.a ontbrekende neus) en misvormde lichamen oefenden aantrekkingskracht op hem uit.

In 1854 ontmoette hij Hannah Cullwick, een 'maid of all work', de laagste rang in huisbedienden. In hun relatie was Munby de meester, die door haar 'Massa' (Master) werd genoemd en zij de gewillige slavin. Haar liefde uitte zich in het wassen van zijn voeten en andere tekenen van onderwerping, alsmede de zware, smerige werkzaamheden in het huis. Hun clandestiene relatie werd in 1873 omgezet in een al even geheim huwelijk; voor de buitenwereld was en bleef zij Munby's nederige bediende. Munby dreef zijn experiment echter te ver, door haar

tijdens buitenlandse reizen te dwingen, zich te kleden en gedragen als dame van stand; voor Hannah was haar plaats aan zijn voeten, onderworpen en in aanbidding. In 1877 gingen zij uiteen, maar bleven met elkaar in contact tot haar dood in 1909.

Een dubbel-leven, als geleid door deze twee mensen, moet een voortdurende alertheid en toneelspel noodzakelijk hebben gemaakt en wij kunnen ons daar moeilijk een beeld bij vormen. Kijken we alleen naar de huiselijke situatie: een man in Munby's sociale positie, upper middle class, afgestudeerd aan Cambridge, hoge ambtenaar en -voor de buitenwereld- vrijgezel, heeft in zijn huishouding ongetwijfeld andere bedienden gehad dan een meid voor het zware werk in kelder en keuken. Een dienstmeisje in keurig uniform, fungerend als de schakel tussen binnen- en buitenwereld, een kok, een huishoudster...

Arthur's gedrag als hij de keukenmeid tegenkomt in de club (blz.1), is sociaal correct: 'and my worship passed without deigning to look at her.' *Deze vrouw bestaat niet*. Dit roept het beeld op van Arthur 'at home', keuvelend met zijn gasten na het diner, glas port binnen bereik. In de gang schuifelt een forsgebouwde vrouw voorbij met een gevulde kolenkit aan de arm. Haar gezicht en handen zijn beroet en haar kleren vaal door zweet en werk. Dit is Hannah, de vrouw des huizes, echtgenote van Arthur.

Dit beeld dat -afgaande op de gedetailleerde gegevens van beiden- ooit werkelijkheid was, wekt bij de hedendaagse lezer afkeer, of op z'n minst totaal onbegrip op. In een tijd waarin het motto: 'wij zijn allen gelijk' weliswaar in de praktijk veel te wensen overlaat, gaan we ervan uit, dat we er wél naar moeten streven.

Dat hier sprake was van absolute vrijwilligheid van beide partners waar het de relatie meester/slavin betrof, moet toch vermeld worden. In de periode voorafgaande aan het huwelijk, werkte Hannah in de huishouding van Mrs. Henderson en moest toestemming vragen om het huis voor een paar uur te verlaten. Dit werd hoogst zelden toegestaan. Hannah schrijft hierover op 1 januari 1871: 'I'm quite content & like service especially if I could get to Massa more & without having to ask but that I canna, so am obliged to make the best of the time I do have & do as much in it as I can for him. And this year I pray that I may do better than afore and ...that I may be happy and that is when I please my master...'

Wat zij *niet* kan verdragen is haar transformatie van kleding en gedrag naar die van een vrouw uit de hogere klasse; zij *is* geen dame en wil dat ook niet zijn. Zij is Hannah, keukensloof en in die hoedanigheid liefhebbende minnares en echtgenote. Haar afkeer van deze farce van gelijkwaardigheid is zó groot, dat het hen uiteen drijft.

Arthur is als gentleman omgeven door het Victoriaanse vrouwelijke ideaalbeeld: tere, wat onbenullige wezens die hij weliswaar hoffelijk bejegt, maar in feite veracht. *Zijn* ideaalbeeld is een schonkig manwijf, stinkend naar ingegroeid vuil, een stem als een misthoorn en de domme kracht van een muilezel.

Proberen we deze verbintenis te bekijken vanuit het Engeland in de jaren 50 en later van de negentiende eeuw, dan blijkt strikte geheimhouding een noodzaak door ten

eerste het taboe op seksualiteit in het algemeen en 'afwijkingen' in het bijzonder; een hoog ontwikkelde, bemiddelde man, bij wie het 'lage instinct' tot onpeilbare diepte daalt door zijn seksuele voorkeur. Dat die voorkeur uitgaat naar de 'onzichtbare' vrouw -in status gelijk aan de hond die de kar trekt, maakt het tot een taboe in hoofdletters; een sociale zonde die, koste wat kost, verborgen moest blijven. Een openlijke verbintenis met een dergelijk wezen – laat staan in de bezegeling van een huwelijk- was ondenkbaar.

De vele foto's, door Munby verzameld en van zijn commentaar voorzien, tonen ons recht in de lens kijkende vrouwen, handen onwennig stil in de schoot. Gekleed in hun dagelijkse werklompen en soms zondagse jurk, glimlachen zij zelden. Hun gemiddelde leeftijd is achttien, maar zij ogen vermoeide vijftigers. Munby's aanduidingen 'mooi, majesteitelijk, elegant, aantrekkelijk, guitig, levenslustig' zijn wel de laatste die bij ons opkomen bij het aanschouwen van deze lastdieren.

Desalniettemin is het belang van deze sociale verslaggeving groot, zoals die van Mayhew en de aanklacht van Dickens, bij zijn beschrijving van het droeve leven van Charlie, het kleine sloofje in 'Bleak House'. Waar de drijfveer van beide laatsten – een oprechte verontwaardiging over de leefsituatie van zovelen en de wens die te verbeteren- ons sympathiek overkomt, zal evenwel het fetisjisme van A. J. Munby bij velen een onbehagelijke huiver opwekken.....

De hieronder volgende citaten zijn slechts enkele -verkorte- voorbeelden van de duizenden dagboeknotities, in de loop der jaren door Munby opgetekend.

GESPREK MET EEN 'TROTTERSCRAPER'.

'I heard from her that these Works are Glue, Offal, Bone Works and belong to a Mr. Brier.....Now, can anyone imagine an occupation more loathsome, more certain (one would think) to coarsen and unsex a young woman and destroy all grace of form and character than to sit among heaps of offal all day, and scrape and clean the gory and half-putrid feet that are cut from carcasses of sheep and horses and bullocks?....and yet, these girls were thoroughly respectable and....equal to any country girl for beauty.'

SELLER OF WATERCRESS

'As I left (the party) to walk home at 2.30, when it was still dark, I saw before me a woman dressed like a coster girl*, with a large empty basket on her arm, striding heavily along. From behind she looked old and worn; but she was a stout wench of eighteen. She answered me respectfully: to her it was not late, but early: she'd gone to bed at half past six, and got up at two: and was now walking from a mile beyond to Farringdon Market to buy water cresses. She would then walk back, be home between 6 and 7, have some breakfast and go out to sell her cresses from house to house.'

FEMALE BRICKLAYER

'She was a girl apparently about thirteen. Washed and well clad, she would have been almost pretty in face and form. But though there was some colour in her cheeks, it was the flitting flush of exhaustion. She moved in a kind of swaying, sliding way as if muscle and joint did not fit and act together naturally. She first took up a mass of the cold clay, weighing about 25 pounds, upon her head, and while balancing it there, she squatted to the heap without bending her body, and took up a mass of equal weight with both hands against her stomach and with her burdens walked about 6 yards and deposited them on the moulding bench. With a mass of cold clay against her stomach and bending under another on her head, it seemed a marvel that there could be any red blood in her veins at all. Certainly not an inch could be added to her stature in all the working days of her life. She could only grow at night and on Sundays.'

SACK** GIRLS

'Went down by boat to London Bridge, to my photographer's in Bermondsey...He had got me three pictures of sack girls..."they're the strongest wenches I could get Sir," says he, "this here one says she can carry a hundred-weight and a alf*** on her ed easy. I was obliged to...give em a shilling to get summat to drink; for...them girls think (photography) it's witchcraft or somethink o' that. Many of them are Irish you see."

¹ De schokgolf van verbijstering die dit onderzoek teweeg bracht, had voor een belangrijk deel te maken met het feit, dat de vrouwen 'onzedig' waren gekleed (in broeken.)

² keukenmeid

³ een vorm van mysophilia: seksuele opwinding door smerigheid

* coster girl: venter van fruit en groenten

** sack: jute zakken voor het vervoeren van goederen

*** hundredweight = 50 kg. Zelfs overdrijving van het meisje in aanmerking genomen, zou zij dus

zeer waarschijnlijk meer dan haar eigen gewicht op het hoofd dragen

Bronnen:

'Victorian Working Women: Portraits from Life, Michael Hiley, 1979

'The London Underworld in the Victorian Period, Henry Mayhew and others, 2005

The Guardian Dickens Walk deel 5

De krant The Guardian heeft voor de Dickens bicentennial een aantal wandelingen, die langs bekende lokaties uit de romans leidt, op het internet gezet. Voorzien van een kaart met afbeeldingen van de gebouwen en een MP3-bestand kunnen de echte liefhebbers, in wandelingen die van een klein half uur tot een uur duren, zelf zien en horen wat Dickens ook heeft gezien. De redactie zal in een aantal afleveringen deze kaarten met route plaatsen en het bijbehorende MP3-bestanden downloaden en op een CD branden. Voor degenen die in het bezit van deze CD willen komen: voor €1,- is deze bij de redactie te bestellen. (Via een intekenlijst of via het redactie-email-adres.) Op de volgende bijeenkomst ligt deze dan voor u klaar. De onderstaande vijfde en laatste wandeling is eigenlijk geen wandeling, maar een bezoek aan het geboortehuis van Dickens in Plymouth. Met de hulp van een mp3 speler en de hieronder afgebeelde kaart (of eigenlijk meer een tekening van dit huis wordt u rondgeleid. De onderstaande tekst is een overdruk van de website van dit museum:

Welcome to Charles Dickens' Birthplace Museum

Charles Dickens – Portsmouth's most famous son.

Portsmouth, the Home of Great Writing, has touched the lives and works of Britain's most famous writers - from Sir Arthur Conan Doyle to Michelle Magorian, from H.G. Wells to Neil Gaiman. But the city's most famous son is Charles Dickens – novelist, journalist, and social commentator. Although homes in London and Chatham would later claim him, Dickens' early life was spent in Portsmouth.

Charles Dickens was born at 1 Mile End Terrace on 7th February 1812 - the first married home of his parents, John and Elizabeth Dickens. Here you can experience the authentic atmosphere of the comfortable Regency home which would have greeted the new-born Dickens. Much of Victorian Portsmouth still remains in the city's streets and heritage, drawn upon by Dickens himself in *Nicholas Nickleby*. The Charles Dickens Birthplace Museum is the perfect place to start exploring and experiencing the work of one of England's most famous and best-loved writers.

About the displays

The displays bring the birthplace to life, perfectly presenting the furnishings and style of the Dickens family. A fully-furnished parlour, dining room and bedroom feature genuine Regency furniture and household items, allowing you to step into the world of the 19th century Dickens family. See exhibits belonging to the man himself, including personal possessions such as his snuff box and even the very couch on which he died.

The birthplace will be open from Friday 29th March to Sunday 29th September 2013.

Dickens' Birthplace, Portmouth

The Front Attic
 The children's room. Charles came to have five living siblings. Imagine this room with six bored under-clothed & hungry kids.

The Garret
 Many children of the middle class were raised by domestic staff. Charles formed particularly close bonds with them.

The Main Bedroom
 Dickens married young & unwisely, & in middle age realised he was miserable with his wife, Catherine Leggett. He expected domestic dedication from his wife & her sisters & his daughters.

The Bachelor Chamber
 Dickens tried to hold on to some masculine territory that wasn't overrun with women & children & their female servants. Somewhere that was just for him, where he might entertain male friends. An extension of previous bachelorhood into the house.

The Parloer
 This is the room where guests were received near the front door so guests didn't penetrate deeply into a house's domestic life. The best pictures were in the parloer, there was padded seating, and any fashionable novelties were displayed on the mantel-piece.

The Dining Room
 An assortment of hands helped prepare meals for the Dickenses over the years - at their loneliest in a semi-stium. Charles recalled a deaf old woman who came in and made what he called "delicate hashes."

The Kitchen
 As Dickens grew more celebrated and wealthy he moved further away from the mind of the kitchen. As a child it glowed as a domestic shrine for kind words by the fire.

Uncle Charlie en Martin Chuzzlewit.

door Karla Boschma

Julie weten toch, hoe gevaarlijk het is om "eventjes" in een favoriet boek van Dickens te gaan zoeken? Je begint na het eten te bladeren en dan is het plotseling weer ochtend en ruk je je brak en met moeite los. Uncle Charlie deed me dat laatst aan. Althans, de herinnering aan hem.

Het kwam door vrienden die ik trachtte te overtuigen van de actualiteit van Dickens en naast de huidige economische misstanden, haalde ik zijn portretten van Amerikanen aan. Hoe kon ik, die zulke dierbare Amerikaanse vrienden heb. Ja zei ik, maar uncle Charlie had zo in Chuzzlewit gepast. Op zoek naar voorbeelden kwam ik Pecksniff tegen, en Mrs. Gamp, and took a drop when so disposed.....

Laat ik om te beginnen vooral benadrukken dat Charlie, een neef van mijn vrienden in Rhode Island, een geweldig aardige man was. De gastvrijheid zelve. Op zijn "Cookouts" werd toch al gauw de gemiddelde dagproductie van het lokale abattoir gegrild en vanaf het moment dat ik binnenkwam was hij heftig bezig me allerlei lekkers aan te bieden, mede vanwege zijn idee-fixe dat wij Europeanen nog steeds op droog brood en tulpenbollen leefden. Mijn uiterlijk zou hem toch op andere ideeën gebracht moeten hebben....

Het was zijn mateloos patriottisme dat me zo aan Chuzzlewit deed denken. Zo zette hij de thermostaat van zijn airco (American invention, my dear, en uit een mengsel van de goede opvoeding die mijn ouders mij ooit probeerden te geven en een zwak voor Charlie zweeg ik maar over het feit dat die uitgevonden is vanwege het lange en onwelriekende sterfbed in een hittegolf van president Garfield, na een aanslag) op stand: *koude winterdag op Alaska*, zodat wij allen, midden in de zomer, in dikke truien zaten te rillen, maar buiten gaan zitten was duidelijk unamerican, als je in een airconditioned huis kon verblijven.

Erger was, dat hij beter dan wij Europeanen wist wat er in onze landen gebeurde. Zo leden wij nog allemaal honger, rilden de Oostenrijkers nog steeds van angst voor de Russen, aborteerden en euthanaseerden wij Nederlanders, onder invloed van hasj en

heroïne erop los en moesten we maanden wachten voor een simpel huisarts-bezoek. Mijn tegenwerpingen dat ik daar (in Nederland) toch echt woonde en Oostenrijk doorlopend bezocht en daar familie had en dat ik dus toch echt zeker wist dat... "You are a patriot my dear, and you try to defend your homecountries, that's allright, I'd do the same".

Nicts kon Charlie's geloof in de verdorvenheid van Europa en de superioriteit van de good old US doen wankelen. One of the most remarkable men in the country, net als Jefferson Brick, Colonel Driver, La Fayette Kettle en meer van dit soort helden uit Chuzzlewit.

Ik vond die heren snel genoeg, maar ja, toen was ik alweer helemaal het boek ingezogen.

En vond ik nog een ander bewijs van de eeuwige actualiteit van Dickens. Nu vanwege de discussies over hoe het lerarenberoep aantrekkelijker te maken, iets wat mij als voormalig leraar natuurlijk zeer bezig houdt. Kijk maar:

Martin Chuzzlewit, blz 528, Odhams Press Limited London

Het was dus al aardig laat geworden ;-). Maar Dickens heeft gelijk, als altijd. Papieren-gezwam over excellente leraren en dergelijke leidt tot niets. Waar de overheid, managers en ouders leraren als oud vuil kunnen behandelen, kun je van de leerlingen niets anders verwachten. Al met al een stukje van de hak op de tak. Chinese Metaphysics, wacht waar stond dat ook alweer.....

Dat wordt dus weer niet slapen, want ja, wie kan Pickwick weerstaan?

In The Dutch Dickensian worden ter beoordeling van de redactie, artikelen opgenomen die betrekking hebben op:

Leven en Werken van Charles Dickens.

Tijdgenoten die raakvlakken hebben met Charles Dickens.

Onderwerpen die licht doen schijnen op de tijd waarin Charles Dickens leefde.

Boekbesprekingen van oude of nieuwe uitgaven alsmede recensies van uitbeeldingen van werken van Charles Dickens op DVD etc.

Zowel artikelen geschreven in de Nederlandse taal alsmede in het Engels kunnen worden geplaatst.

Bijdragen:

Artikelen dienen bij voorkeur als platte tekst of neutraal Word-bestand, zonder opmaak, te worden toegezonden. Voetnoten dienen aan het eind van het artikel te worden geplaatst. Suggesties voor illustraties zijn ter beoordeling van de redactie.

Versijning:

The Dutch Dickensian verschijnt minstens tweemaal per jaar.

A facsimile of Charles Dickens' signature, written in a cursive script. The name "Charles Dickens" is written in a fluid, connected hand. Below the name is a large, complex flourish consisting of several overlapping, horizontal loops and curves, extending across the width of the signature.

This is the facsimile of a signature to a letter which was written in the Library of the British Museum to "My dear Knolle"; the letter ends: "Believe me (in haste), yours most truly." At this time—1832—Dickens was a newspaper reporter, and it is curious to notice that in spite of "haste" he yet managed to execute this complex movement underneath the signature. Its force and energy are great, but we shall see even more pronounced developments of this flourish before it takes the moderated and graceful form of confident and assured power.